

Registraties huiselijk geweld bekeken

Een vooronderzoek in het kader
van vangst-hervangstschattingen

Jos M.M. Kuppens
Peter G.M. van der Heijden
Henk B. Ferwerda

Registraties huiselijk geweld bekeken

Een vooronderzoek in het kader
van vangst-hervangstschattingen

Jos M.M. Kuppens
Peter G.M. van der Heijden
Henk B. Ferwerda

In opdracht van

Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC)

Met medewerking van

A. Nieuwenhuis (Advies- en Onderzoeksgroep Beke)

Omslagontwerp

M. Grotens

Kuppens, J.M.M., Van der Heijden, P.G.M. en Ferwerda, H.B.

Registraties huiselijk geweld bekeken

Een vooronderzoek in het kader van vangst-hervangstschattingen

ISBN: 978-90-75116-35-9

© WODC, 2007

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.

No part of this publication may be reproduced in any form by print, photo print or other means without written permission from the authors.

Inhoudsopgave

Voorwoord
Samenvatting

1. Achtergrond	1
2. Probleemstelling en onderzoeksopzet	3
3. De vangst-hervangstmethodiek	7
3.1 Vangst-hervangstmethoden: schattingen op basis van gekoppelde registraties	7
3.2 Vangst-hervangstmethoden: schattingen op basis van één registratie	15
3.3 Toepasbaarheid voor het schatten van de omvang van huiselijk geweld	24
4. De registraties nader bekeken	27
4.1 De justitiële keten	27
4.1.1 De GIDS-Kubus van de politie	27
4.1.2 Profiellijst Huiselijk Geweld van Advies- en Onderzoeksgroep Beke	29
4.1.3 De Module Integrale Bevraging (MIB) van de politie	30
4.1.4 COMPAS van het OM	30
4.1.5 OMDATA van het Parket-Generaal van het OM	32
4.1.6 Recidive Inschattings Schalen (RISc) van de reclassering	33
4.1.7 Cliënt Volg Systeem (CVS) van de reclassering	34
4.1.8 Kortom	34
4.2 De gezondheidsketen	36
4.2.1 Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH) van NIVEL	36
4.2.2 Continue Morbiditeitsregistratie (CMR) Peilstations van NIVEL	36
4.2.3 Letsel Informatie Systeem (LIS) van Consument en Veiligheid	37
4.2.4 Kortom	40
4.3 De hulpverleningsketen	41
4.3.1 Indicatoren Openbare Gezondheidszorg van de GGD	41
4.3.2 Regeling Maatschappelijke Opvang in de vrouwenopvang	41
4.3.3 Kindermishandeling IT-systeem (KITS) van het AMK	42
4.3.4 Informatiesysteem Jeugdzorg (IJ) van Bureau Jeugdzorg	44
4.3.5 PSYGIS van de GGZ	45
4.3.6 NEMESIS van het Trimbos-instituut	46
4.3.7 Registratie bij ASHG's	46
4.3.8 Kortom	47
4.4 Alle registraties samengevat	47

5. Conclusies	51
5.1 De balans opgemaakt	51
5.2 Richtinggevende adviezen rond enkele aandachtspunten	52
Literatuurlijst	55
Lijst met afkortingen	63
Bijlagen	
Bijlage 1 - lijst van sleutelinformanten en geïnterviewden	65
Bijlage 2 - minimale gegevensset registratie ASHG's	67
Bijlage 3 - velden in de GIDS-Kubus	71
Bijlage 4 - (niet-)strafrechtelijke vervolgacties uit de profiellijst huiselijk geweld	73
Bijlage 5 - deelnemende LIS-ziekenhuizen	75
Bijlage 6 - relevante LIS-velden in de BDS	77
Bijlage 7 - registratie-enquête onder de ASHG's	79
Bijlage 8 - resultaat van de enquête onder de ASHG's	81

Voorwoord

Voor u ligt de rapportage van een vooronderzoek naar de mogelijkheid om te komen tot een omvangschatting van huiselijk geweld. Dit onderzoek is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van Justitie (WODC, afdeling Extern Wetenschappelijke Betrekkingsen) en is een samenwerkingsverband tussen Advies- en Onderzoeksgroep Beke en de Universiteit Utrecht.

Voor de uitvoering van het onderzoek zijn we veel mensen dank verschuldigd. Allereerst zijn dat de personen die vaak herhaaldelijk interessante contacten hebben aangedragen bij diverse organisaties. Het gaat hierbij met name om Aaf Tiems van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport en Annemiek Goes van MOVISIE. Daarnaast hebben veel instanties belangeloos meegewerkt in het verstrekken van informatie over hun registratiesysteem, waarvoor we naar bijlage 1 verwijzen.

Ons laatste woord van dank gaat uit naar de leden van de begeleidingscommissie die ons in de diverse fasen van het onderzoek hebben ondersteund. We zijn Ivo Molenaar erkentelijk voor zijn voorzitterschap van de commissie, alsmede de leden Mieke Kleiman (Ministerie van Justitie) en Henk van der Veen (WODC-EWB).

Arnhem, 2007

Het projectteam

Jos Kuppens, Peter van der Heijden (Universiteit Utrecht) en Henk Ferwerda

Samenvatting

De vraag naar omvang van huiselijk geweld in Nederland is terug te voeren op de nota 'Privé Geweld - Publieke Zaak' uit 2002 en de aandacht die hiervoor bestaat vanuit het Grote Steden Beleid (GSB). Mede door de beleidsmatige aandacht neemt ook vanuit de bij huiselijk geweld betrokken instanties de focus op huiselijk geweld toe. Naast justitiële partners onderkennen ook hulpverlenings- en gezondheidsinstellingen meer en meer het belang van het signaleren van dit fenomeen. Dat er vervolgens bij deze instellingen ook vaker geregistreerd wordt op huiselijk geweld lijkt dan ook niet meer dan een logische consequentie.

Tot op heden geven alleen de politieregisters inzicht in de omvang van huiselijk geweld in Nederland. Aangenomen mag worden dat de werkelijke cijfers van huiselijk geweld anders uitpakken dan uit deze registers alleen naar voren komen. De redenen hiervoor liggen enerzijds in de mogelijkheid van onderrapportage (bijvoorbeeld het niet melden van huiselijk geweld). Anderzijds valt ook overrapportage niet uit te sluiten. Een dergelijk fenomeen treedt bijvoorbeeld op als mensen niet deelnemen aan een huiselijk geweldonderzoek omdat ze nog nooit geconfronteerd zijn met dit soort geweld. De mogelijkheid bestaat dus, dat de omvangbepaling van huiselijk geweld afhankelijk is van verborgen populaties.

Vanuit het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum bestaat de wens om mogelijk verborgen populaties van huiselijk geweld in kaart te brengen via de vangst-hervangstmethode. Deze uit de biologie afkomstige schattingsmethode is al vaker ingezet voor het schatten van de omvang van illegalen, daklozen en huiselijk geweld, alleen in het laatste geval slechts in de gemeente Haarlem (Oosterlee en Vink, 2006). De inventarisatie van beschikbare databestanden heeft in een vooronderzoek plaatsgevonden om te komen tot een oordeel over de databestanden voor een vangst-hervangstschatting. De volgende onderzoeksvragen zijn daarvoor geformuleerd:

- Welke databestanden zijn geschikt, beschikbaar en hebben voldoende kwaliteit om een vangst-hervangst-schatting op te baseren voor de bepaling van de omvang van huiselijk geweld in Nederland?
- Welke vangst-hervangstvariant is geschikt (wenselijk en uitvoerbaar) om te komen tot een schatting van de omvang van huiselijk geweld in Nederland?

Via sleutelinformanten, literatuuronderzoek en geraadpleegde experts is een *longlist* aan huiselijk geweldregistraties opgetekend. Vervolgens zijn de beschikbare registraties met behulp van diverse betrokkenen binnen de justitiële, gezondheids- en hulpverleningsketen beoordeeld. Essentieel in deze beoordeling is de vraag of zelfstandige registraties te koppelen zijn met andere op zichzelf staande registraties (de zogenaamde *externe koppelbaarheid*). Een ander criterium binnen de vangst-hervangstmethode is de *interne koppelbaarheid*, de mogelijkheid om herhaald huiselijk geweld binnen een registratie te bekijken. De screening van zeventien registraties levert de volgende *shortlist* van drie geschikte en (deels) beschikbare databestanden:

- GIDS-Kubus van de politie;
- Letsel Informatie Systeem (LIS) van Consument en Veiligheid;
- Kindermishandeling IT-systeem (KITS) van het Advies- en Meldpunt Kindermishandeling.

De registraties vertegenwoordigen de drie ketens. Vanuit de verantwoordelijken voor de registratie is opgemerkt dat het verkrijgen van registratiedata mogelijk is. Het vooronderzoek heeft opgeleverd dat alleen voor het LIS de mogelijkheden voor interne koppelbaarheid beperkt zijn. Wat betreft de externe koppelbaarheid van bestanden biedt voornamelijk de combinatie GIDS-Kubus en LIS vooruitzichten. KITS lijkt minder interessant, gezien de focus op kinderen.

Daarnaast levert een aantal bestanden aanvullend zicht op de ernst van huiselijk geweld:

- COMPAS/OMDATA van het Openbaar Ministerie;
- OMDATA van het Parket-Generaal van het Openbaar Ministerie.

Indien besloten wordt tot het overgaan van een vangst-hervangstschatting, is het van belang om rekening te houden met een tweetal aandachtspunten. Het eerste punt is de afbakening van de definitie van huiselijk geweld. Omdat binnen KITS zowel op kinderen als slachtoffer en getuige van huiselijk geweld wordt geregistreerd, heeft het onze voorkeur om kinderen als getuige hiervan vooralsnog buiten de omvangschatting te laten. In een vervolgonderzoek kan dit fenomeen eventueel wel meegenomen worden. Daarmee lijkt het gebruik van KITS voor de omvangschatting vooralsnog minder van belang.

Het tweede punt is het uitvoeren van een voorfase met een beslismoment omtrent het al dan niet gebruiken van bepaalde registraties in het eventuele vervolgonderzoek op basis van de vangst-hervangstmethode. Er valt namelijk niet uit te sluiten dat een *query* op de te gebruiken bestanden aanvullende informatie oplevert over de operationalisering van huiselijk geweld en de interne en externe koppelbaarheid. Dit levert aanvullende informatie op over de mogelijke artefacten binnen registraties, zodat de omvangschatting van huiselijk geweld nauwkeuriger kan plaatsvinden.

Uiteindelijk resulteert het vooronderzoek in de volgende opties voor de omvangschatting van huiselijk geweld, in volgorde van voorkeur:

- interne koppeling van de GIDS-Kubus;
- externe koppeling tussen de GIDS-Kubus en LIS;
- interne koppeling van LIS;
- omvangschatting beperken tot kinderen en KITS intern en extern koppelen.

I Achtergrond

Met de start van het interdepartementale project 'Voorkomen en bestrijden huiselijk geweld' in 2000 heeft de preventieve, curatieve en repressieve aanpak van huiselijk geweld op zowel centraal als decentraal niveau door onder andere de regiopolitie, het Openbaar Ministerie (OM) en de hulpverlening een sterke impuls gekregen.¹ De Nota 'Privé Geweld - Publieke Zaak' uit 2002 heeft nog meer basis gegeven aan een brede en interdisciplinaire aanpak omdat huiselijk geweld in deze nota aangemerkt wordt als een gezondheids- en veiligheidsprobleem.

Voor de aanpak is het vanzelfsprekend van groot belang om zicht te hebben op zowel de omvang als de aard en kenmerken van huiselijk geweld. Met name het vraagstuk van het bepalen van de omvang is lastig en dit heeft onder ander te maken met de volgende zaken:

- De onduidelijkheid in operationalisering van de definitie huiselijk geweld bij organisaties;
- De diversiteit aan organisaties die al dan niet registreren;
- De lage aangiftebereidheid en daarmee het *dark figure* in registraties vanwege bijvoorbeeld machtsrelaties tussen dader en slachtoffer of schaamte.

Uit de kennis die er nu op basis van diverse onderzoeken is, wordt aangenomen dat het grootste deel van het huiselijk geweld (tot 90%) niet in registraties terecht komt. Dit heeft als nadelig bij-effect, dat de tot op heden berekende aantallen in de landelijke omvangsschattingen (Ferwerda, 2004 en 2006) soms gemakshalve vertienvoudigd worden. Dit resulteert in schattingen in beleidsstukken en rapporten die oplopen tot een mogelijk incorrecte schatting van 500.000 incidenten van huiselijk geweld.

Het schatten van de omvang van verborgen populaties

Het gebruik van de vangst-hervangstmethodiek bij huiselijk geweld is niet uniek. In 2006 is in de gemeente Haarlem de totale omvang van huiselijk geweld bepaald (Oosterlee en Vink, 2006). Hiervoor is voor acht ketenpartners een definitie vastgesteld en is een uniform registratieformulier ontworpen. Op elkaar afgestemde registratie vergemakkelijkt de vangst-hervangstmethodiek aanzienlijk, maar een feit is dat iedere instantie juist haar eigen registratiemethode en -systeem heeft. Dit heeft gevolgen voor de koppelbaarheid van potentieel bruikbare bestanden, één van de methoden waar vangst-hervangst zich op baseert.

1. Zie ook www.huiselijkgeweld.nl

Het ministerie van Justitie (WODC) liet in 2006 een naslagwerk opstellen van methoden voor de bepaling van de omvang van verborgen populaties.² Voor het schatten van de omvang van huiselijk geweld lijkt vangst-hervangst een veelbelovende methode te zijn. Dit vanwege het feit dat de vangst-hervangstmethode minder gevoelig is voor ondergerapporteerde gegevens dan de meeste toegepaste schattingsmethoden. Met deze uit de biologie afkomstige schattingsmethode zijn inmiddels op diverse terreinen binnen Justitie schattingen uitgevoerd, onder meer naar vuurwapens, illegalen en daklozen.³

Voordat een dergelijk vangst-hervangstonderzoek echter gestart zal worden, wil het WODC weten of er voldoende databronnen (registraties) beschikbaar en geschikt zijn en daarnaast de kwaliteit hebben om de omvangschatting van huiselijk geweld mogelijk te maken. Aan Advies- en Onderzoeksgroep Beke en de Universiteit Utrecht⁴ is gevraagd om een dergelijk vooronderzoek uit te voeren. De inbreng van Advies- en Onderzoeksgroep Beke is voornamelijk gericht alle facetten van huiselijk geweld, waaronder de registratie bij verschillende instanties. Vanuit de Universiteit Utrecht is de expertise op het gebied van de vangst-hervangstmethodiek ingebracht.

2. Sikkel, D., P.G.M. van der Heijden & G. van Gils (2006) Methoden voor omvangschattingen van verborgen populaties, met name illegalen. Onderzoek en Beleid reeks, nr. 243, Den Haag: WODC.

3. In hoofdstuk 3 wordt de vangst-hervangstmethodiek verder uitgewerkt.

4. In de persoon van prof. dr. P.G.M. van der Heijden.

II Probleemstelling en onderzoeksopzet

Het vooronderzoek heeft tot doel om de beschikbare registraties te inventariseren en ze te beoordelen op de mate van geschiktheid voor een omvangschatting. Door het WODC is voor het vooronderzoek dan ook de volgende probleemstelling geformuleerd:

Welke databronnen zijn geschikt en beschikbaar voor een omvangschatting van het huiselijk geweld in Nederland op basis van de vangst-hervangstmethode?

Bij de uitwerking van deze probleemstelling bestaat bij het WODC de wens om in de uiteindelijke omvangschatting een slachtofferschatting uit te voeren waarbij huiselijk geweld wordt uitgesplitst naar fysiek, seksueel en psychisch geweld⁵ en waarbij de groepen slachtoffers onder te verdelen zijn naar geslacht, leeftijd en etniciteit. In het vooronderzoek is ook gekeken naar de mogelijkheid om deze aspecten mee te nemen in de omvangschatting. De volgende onderzoeksvragen zijn geformuleerd:

- Welke databestanden zijn geschikt, beschikbaar en hebben voldoende kwaliteit om een vangst-hervangst-schatting op te baseren voor de bepaling van de omvang van huiselijk geweld in Nederland?
- Welke vangst-hervangstvariant is geschikt (wenselijk en uitvoerbaar) om te komen tot een schatting van de omvang van huiselijk geweld in Nederland?

De onderzoeksopzet

In het vooronderzoek is een aantal werkzaamheden uitgevoerd, waarbij we onderscheid maken tussen een drietal huiselijk geweldketens:

- Justitiële keten
- Gezondheidsketen
- Hulpverleningsketen

Per keten is een overzicht van organisaties gemaakt die in potentie een registratie met betrekking tot huiselijk geweld kunnen hebben. Deze inventarisatie levert een *longlist* op van registraties (**inventarisatiefase**). Om de *longlist* samen te stellen, is gebruik gemaakt van bestaande huiselijk geweldkennis die er binnen ons bureau bestaat, is een literatuuronderzoek uitgevoerd en zijn enkele sleutelinformanten benaderd.⁶

5. In het onderzoek zal uitgegaan worden van de definitie van huiselijk geweld zoals deze in 1997 door Intomart is geïntroduceerd. Deze definitie is ook leidend binnen de registratie door de Nederlandse politie.

6. Voor een lijst van sleutelinformanten en geïnterviewden: zie bijlage 1.

In samenspraak met de Universiteit Utrecht is nader bepaald wat de eisen zijn die de vangst-hervangstmethodiek aan registraties stelt. Deze eisen vormen een dynamisch geheel, waarbij constant gemonitord moet worden of bepaalde huiselijk geweldregistraties aan de eisen voldoen. Daarbij is oog voor de beperkingen en kenmerken van de registraties. Uiteindelijk wordt de *longlist* met registraties waarin op enigerlei wijze sprake is van huiselijk geweld in de *screeningsfase* gecontroleerd op beschikbaarheid, geschiktheid en kwaliteit. Hiertoe zijn alle bij de registratie van huiselijk geweld betrokken organisaties telefonisch benaderd en zijn interviews afgenomen met organisaties waar op basis van de literatuurstudie en telefonisch contact sprake is van veelbelovende registraties. Indien ook tijdens de interviews bleek dat er sprake was van veelbelovende huiselijk geweldregistratie, dan is hiervan ter plekke kennis genomen. Een belangrijk criterium hierbij is, dat de registratie fysiek eenvoudig te benaderen en te gebruiken is. Uiteindelijk resulteert deze onderzoeksfase in een *shortlist* van huiselijk geweldregistraties.

Eerder vermeldden we al de drie ketens waaruit de meest veelbelovende registraties herleid kunnen worden. Ter illustratie willen we per keten een voorbeeld noemen van potentieel interessante registratiebestanden. Hiervoor is onderstaand kader opgenomen.

Justitiële keten

Zoals verwacht kan worden, gelden de politiegegevens rond huiselijk geweld als standaardregistratie voor de justitiële keten; van hieruit worden instanties zoals het OM en de reclassering gevoed. Sinds 2004 bestaat de Projectcode Huiselijk Geweld bij de politie. Hiervoor staan de incidentcodes van BPS en de maatschappelijke codes van Xpol ter beschikking.⁷

Gezondheidsketen

Om aan de spagaat tussen geheimhouding van patiëntgegevens en het melden van huiselijk geweld tegemoet te komen, worden door bijvoorbeeld huisartsen al op beperkte schaal geheimhoudingsprotocollen met samenwerkende partners gesloten. Hierdoor wordt het mogelijk om in casusoverleggen gebruik te maken van gegevens van patiënten die te maken hebben met huiselijk geweld. Het is de vraag in hoeverre er sprake is van een uniform landelijk registratiesysteem bij huisartsen op het gebied van huiselijk geweld. Volgens het ministerie van Justitie wordt er bij medici in ieder geval geregistreerd op geweld, dus de mogelijkheid van een abstractie naar huiselijk geweld kan mogelijk van hieruit getoetst worden.

7. Voor een overzicht van de gebruikte incidentcodes verwijzen we naar bijlage 1 van het onderzoeksrapport *Binnen zonder kloppen. Omvang, aard en achtergronden van huiselijk geweld in 2005 op basis van landelijke politiecijfers* (Ferwerda, 2006).

Hulpverleningsketen

Deze keten bestaat uit een reeks organisaties die zich bezighouden met signalerings- en begeleidingstrajecten bij huiselijk geweld. Enkele voorbeelden hiervan zijn de Advies- en Meldpunten Kindermishandeling (AMK's) en de Vrouwenopvang. Sinds 2003 kunnen hieronder ook de Advies- en Steunpunten Huiselijk Geweld (ASHG's) worden gerangschikt. Deze instantie valt steeds meer te beschouwen als de lokale regisseur voor het aanbrengen en afhandelen van huiselijk geweld-zaken, onder andere in casusoverleggen.⁸ Voor wat betreft de registratie bij de ASHG's is er in 2006 een *quickscan* gehouden.⁹ Deze resulteerde in een minimale gegevensset waaruit de registratie van de ASHG's zou moeten bestaan (zie bijlage 2). De gegevensset bestaat uit twee delen, een deel voor globale en anonieme contactregistratie en een deel voor persoonsgebonden informatie. Vanzelfsprekend gaat onze voorkeur in dit vooronderzoek uit naar het laatste deel van de registratie. Bezien moet worden in hoeverre bij de ASHG's op persoonsgebonden informatie wordt geregistreerd.

De uitkomsten van de screeningsfase is in nauw overleg tussen de onderzoekers geëvalueerd (**terugkoppelingsfase**). Op basis van deze fase is deze notitie opgesteld, waarin aandacht is voor:

- Werkwijze in het vooronderzoek;
- Overzicht *longlist*;
- Beschrijving *shortlist* met onderbouwing;
- Eventuele aandachtspunten;
- Beschrijving van de te kiezen vangst-hervangstmethode.

Leeswijzer

De inventarisatie van voor de omvangschatting van huiselijk geweld potentieel interessante registraties wordt uitgewerkt in de hiernavolgende hoofdstukken. *Hoofdstuk 3* geeft een toelichting op de vangst-hervangstmethodiek. De presentatie van de registraties in de *longlist* en de uitwerking hiervan richting de *shortlist* gebeurt in *hoofdstuk 4*, waarna *hoofdstuk 5* besluit met de conclusies en aanbevelingen.

8. De meeste van de 35 ASHG's werken met zogenaamde *front- en backoffices*, waarin zaken afzonderlijk aangedragen en begeleid worden.

9. Jansen, C., Mensink, C., Wolf, J. Quickscan Registratie Huiselijk Geweld. Nijmegen: UMC St. Radboud/Utrecht: Trimbos instituut, 2006.

III De vangst-hervangstmethodiek

Er zijn twee hoofdstromen binnen de vangst-hervangstmethodiek.¹⁰ De eerste gaat uit van meerdere registraties die gekoppeld dienen te worden. In Nederland is deze methode een keer eerder toegepast, namelijk om de omvang van huiselijk geweld in Haarlem te schatten (Oosterlee en Vink, 2006). Bij deze methode is het mogelijk om slechts in enkele (geografische) gebieden te koppelen en van daaruit te extrapoleren. De tweede methodiek gaat uit van één registratie: hoe vaak komt een bepaalde dader in een registratie voor in een bepaalde periode? Als je dan het aantal personen schat dat nul keer voorkomt, dan leidt dat tot een schatting van de omvang van de populatie. De schatting maakt bij voorkeur gebruik van demografische gegevens of andere gegevens die in de registraties beschikbaar zijn, zoals bij het HerkenningsDienst Systeem van de politie (HKS) het aantal antecedenten op allerlei gebieden. Wij zullen hieronder beide methoden bespreken (in paragrafen 3.1 en 3.2). In 3.3 wijden we een korte bespreking aan toepassing voor het schatten van de omvang van huiselijk geweld.

3.1 Vangst-hervangstmethoden: schattingen op basis van gekoppelde registraties

De methode

Vangst-hervangstmethoden zijn manieren om steekproefonderzoek te doen zonder steekproefkader. Steekproefelementen worden letterlijk 'gevangen', maar ook weer losgelaten. Door verschillende steekproeven te trekken en te bepalen hoeveel elementen in meer dan één steekproef voorkomen kan een schatting worden gemaakt van de omvang van de populatie waaruit de steekproeven zijn getrokken. De naam 'vangst-hervangst' (capture-recapture) komt oorspronkelijk uit de biologie waar deze methode wordt gebruikt bij het schatten van populatiegroottes van diersoorten. Hierbij wordt gepoogd de dieren herhaaldelijk te vangen. In de biologie is het gebruikelijk om de steekproeven op verschillende momenten in de tijd te trekken. Letterlijk worden dieren gevangen en later weer hervangen. Maar het is ook denkbaar dat twee vangers onafhankelijk van elkaar dieren vangen en op die manier tot steekproeven komen die min of meer gelijktijdig tot stand zijn gekomen. Deze metafoor is gewoonlijk van toepassing in de epidemiologie en bij de overheidsstatistieken. Men maakt dan gebruik van bestaande registraties waarin mensen zijn 'gevangen'. Na koppeling kunnen de aantallen personen worden bepaald die, al dan niet gelijktijdig, in de registraties voorkomen. Onder bepaalde veronderstellingen kan dan het aantal personen worden ge-

10. Dit hoofdstuk is een herschreven versie van relevante hoofdstukken uit Sikkel, D., van der Heijden, P.G.M., & van Gils, G. (2006). *Methoden voor omvangschattingen van verborgen populaties, met name illegalen*. (WODC rapport 243, Onderzoek en beleid). Meppel: Boom Juridische Uitgevers.

schat dat in geen van de gekoppelde registraties voorkomt. Tezamen leveren de gekoppelde en de niet-voorkomende personen de schatting van de omvang van de populatie op.

Eén van de eerste voorbeelden van de vangst-hervangstmethode wordt beschreven in een historisch overzicht in Seber (1982) en betreft het schatten van de hoeveelheid Noord-Amerikaanse eenden. Men ving en ringde grote aantallen eenden voordat deze uitgezet werden op broedplaatsen. Om de omvang N van een bepaalde populatie dieren te schatten moet men een willekeurige steekproef van n_1 dieren uit deze populatie van N dieren nemen. Deze n_1 dieren worden van een merkteken voorzien en weer uitgezet. Na verloop van tijd (zodat de gemerkte dieren zich goed hebben kunnen mengen met de niet-gemerkte dieren) neemt men een tweede willekeurige steekproef van n_2 dieren. Hiervan blijken er m_2 een merkteken te hebben. Op basis hiervan kan N geschat worden: als we aannemen dat de proportie gemerkten in de tweede steekproef (dat wil zeggen: m_2/n_2) een zuiver beeld geeft van de proportie gemerkten in de populatie (dat wil zeggen: n_1/N), dan geldt dat $m_2/n_2 \approx n_1/N$, en dus schatten we N met

$$\hat{N} = \frac{n_1 n_2}{m_2}.$$

Hierbij veronderstelt men dat de twee steekproeven onafhankelijk van elkaar worden getrokken.

Wij illustreren de methode aan de hand van een voorbeeld op het gebied van diabetes. Voor de berekening van het aantal mensen met diabetes beschikte men over twee registraties, namelijk die uit een enquête onder alle kinderartsen en internisten in Nederland (verder afgekort KIN) en die van de Diabetes Vereniging Nederland (DVN) (Hiraseng, 1995). Wij concentreren ons hier op de schatting van de incidentie bij 0-4 jarigen van 1988-1990, en refereren naar deze groep als een populatie. Er waren 160 kinderen bekend bij KIN, en 110 bij de DVN. De overlap tussen beide registraties was 99. Gebruik van de registratie van de DVN leverde dus 11 nieuwe kinderen op. We kunnen daarvan tabel 3.1 maken.

Tabel 3.1: Kinderen met diabetes in twee registraties

	Niet in DVN	In DVN	Totaal
Niet in KIN	?	11	11 + ?
In KIN	61	$m_2 = 99$	$n_1 = 160$
Totaal	61 + ?	$n_2 = 110$	171 + ?

Als we KIN beschouwen als de eerste steekproef en DVN als de tweede, is $n_1 = 160$, $n_2 = 110$, $m_2 = 99$, en $N = 171 + ?$. De hierboven beschreven methode levert als schatting van de populatieomvang N van 0-4 jarigen met diabetes mellitus $n_1 n_2 / m_2 = 177,8$ op, en het vraagteken (het aantal kinderen dat in géén van beide registraties zit) is dus 6,8 (95%-betrouwbaarheidsinterval 3,5 – 13,2).

De status van vangst-hervangstmethoden

De status van vangst-hervangstmethoden is onomstreden, en gaat al ver terug. In Jackson (1933) is sprake van een discussie over de vraag hoe het aantal tsetseevliegen in een gebied in Afrika kan worden gemeten, een heikel probleem in verband met de relatie met slaapziekte. Jackson claimt dat de vangst-hervangstmethode beter werkt dan een aantal meer naïeve benaderingen. Icoon van de steekproeftheorie in de Verenigde Staten Lesley Kish zegt in zijn boek Survey Sampling het volgende over de methode

'The total population is estimated from the proportion in the recapture of individuals (insects, fish, deer) which have been previously captured and tagged. Ingenious theoretical models are used to state explicitly the assumptions of the method.' (Kish, 1965, pagina 11).

Inderdaad lenen vangst-hervangstmethoden zich voor het opstellen van zeer ingenieuze modellen, waarin complexe vangstmethodeën en vele vormen van diergedrag zijn verdisconteerd. Vaktijdschriften als Biometrics en Biometrika staan er tot op de dag van vandaag vol mee.

Toepassingsgebieden

Op afstand het belangrijkste toepassingsgebied van vangst-hervangstmethoden is de biologie. Hoewel het hier strikt genomen ook vaak over verborgen populaties gaat, is dit voor de problemen in deze studie niet relevant; daarom beperken we ons tot de toepassingen in de sociale wetenschappen. Voor het schatten van de omvang van huiselijk geweld in Haarlem is deze methode toegepast door Oosterlee en Vink (2006).

Bevolking: een historische toepassing is te vinden in James en Price (1976), die aan de hand van meervoudige registraties het verloop van de bevolking in een parochie in de middeleeuwen onderzochten. Mulry en Spencer (1991) maakten gebruik van een aanvullend onderzoek om de nauwkeurigheid van de volkstelling in de Verenigde Staten in 1990 te meten. Elliot en Little (2005) deden een dergelijke analyse voor de volkstelling in 2000. Van der Heijden, Zwane en Hessen (2006) passen de methode toe bij het schatten van het aantal Antillianen dat niet in de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) voorkomt.

Economisch: in Mason en Harrison (2000) wordt een toepassing beschreven, waarin wordt berekend hoeveel geld bij hoeveel bedrijven wordt geïnvesteerd door *business angels*, private personen die buiten de geëigende instanties zoals banken, kapitaal verschaffen.

Probleemgroepen: de belangrijkste probleemgroep waarvan de omvang met vangst-hervangstmethoden wordt geschat zijn de druggebruikers, bijvoorbeeld Wickens and Brech (1993), Larson et al. (1994), DeWit en Rush (1996), Hickman et al. (1999), Hay (2000), Frischer et al. (2001), Maxwell en Pullum (2001), Rossi (2001), Kraus et al. (2003), Platt et al. (2004) en Hope et al. (2005). Mastro et al. (1994) combineren dit met het zoeken naar HIV-besmette personen. Darcy and Jones (1975), Bloor (2005) en David en Snijders (2002) gebruiken de methode om de omvang van een daklozenpopulatie te schatten. Mihalic en Elliott (1997) passen vangst-hervangst toe bij het bestuderen van geweld binnen het huwelijk.

Politie en justitie: Meuleners et al. (2006) onderzochten het aantal auto-ongelukken in West-Australië waarbij vrachtwagens waren betrokken, door de politie- en de ziekenhuisregistraties met elkaar te vergelijken. Collins en Wilson (1990) schatten het aantal autodieven in een regio in Australië op basis van vangst-hervangst.

Medisch: Vangst-hervangstmethoden lenen zich goed voor epidemiologische studies. Lange et al. (2004) schat zo bijvoorbeeld het voorkomen van de ziekte van Parkinson. Fienberg et al. (1999) beschrijft een toepassing bij het schatten van het aantal diabetici in Italië.

Diversen: Aaron et al. (2003) identificeren de omvang van de populatie van lesbiennes in Allegheny County, Pennsylvania. Burt en Ronchi (1994) benutten de persoonlijke netwerken van een aantal geïnterviewden om een totaal netwerk in een bedrijf te meten in een soort fusie tussen sneeuwbalsteekproeven en vangst-hervangstmethoden. Fienberg et al. (1999) gebruikten de resultaten van zoekmachines om de omvang van het *World Wide Web* te schatten.

Verskillende benaderingen

De moderne modellen voor vangst-hervangstmethoden zijn van een zeer grote algemeenheid. Een goed voorbeeld van een zeer algemeen geformuleerd model is het Cormack-Jolly-Seber model, zoals beschreven in Pledger et al. (2003). Hierin worden de volgende veronderstellingen gemaakt.

- a. Er worden K steekproeven getrokken die als steekproeven op één moment worden beschouwd;
- b. Voor ieder cohort van dieren die nog niet eerder in de steekproef voorkwam is er een vertrekans, waarbij vertrek overeenkomt met sterfte of emigratie;
- c. Vertrek is definitief;
- d. Elk gevangen dier wordt uniek gelabeld, zodat later geen identiteitsverwarring kan optreden;
- e. Er zijn C-klassen van dieren, waarbij onbekend is welk dier tot welke klasse behoort. De kans van een dier om voor het eerst te worden getrokken hangt af van de latente klasse waartoe hij behoort;
- f. De kans op hervangst en de vertrekans van een dier dat eenmaal is getrokken hangt af van de latente klasse en het nummer van de steekproef;
- g. Hervangst en vertrek zijn onafhankelijke gebeurtenissen tussen steekproeven en dieren.

Vertaald naar verborgen menselijke populaties staat hier een zeer rijk model, waarin verschillen in pakkans, remigratie, overlijden en het consistent opbouwen van een tijdreeks in één supermethode zijn verdisconteerd. Helaas vraagt een rijk model ook om een rijke dataset, waarin zoveel informatie is opgeslagen dat alle parameters op een eenduidige manier kunnen worden geschat. Pledger et al. (2003) zeggen hierover zelf:

'Such models are very general, but have too much parameters and too much detail for successful model fitting. It may be possible to find simpler models that still adequately represent the behavior of the animals.'

Of dat ook voor mensen geldt is maar de vraag, maar gezien de beperkingen van de beschikbare data is het onontkoombaar een aantal veronderstellingen te vereenvoudigen. Deze vereenvoudigingen komen neer op:

- de vertrekansen op nul zetten (dus een gesloten populatie);
- veronderstellen dat pakkansen gelijk zijn voor de eerste maal en de daaropvolgende keren;
- werken met manifeste klassen in plaats van latente klassen om de heterogeniteit te beschrijven. Anders gezegd: op basis van bekende achtergrondvariabelen weten we al bij voorbaat tot welke van de C-klassen iemand behoort.

Deze vereenvoudigingen leiden tot de volgende drie veronderstellingen:

(i) **Gesloten populatie:** een eerste aanname is dat er sprake is van de omvang van een populatie die gesloten is. Hierbij kan men denken aan schatting van het aantal vissen in een aquarium: deze populatie is gesloten indien, tijdens het verzamelen van de

data, er geen vissen worden geboren (toename van populatie) of sterven (afname van populatie). Indien voor een of meer van de registraties de vooronderstelling van de gesloten populatie geschonden is, dan leidt dit tot het probleem dat personen die gedurende de gehele periode waarop de registratie betrekking heeft aanwezig zijn, een grotere kans hebben om in de registratie terecht te komen dan personen die slechts een beperkte periode aanwezig zijn. Hierdoor is de kans om in elk van de registraties terecht te komen niet voor iedereen gelijk. Bij het opzetten van een studie valt het open-populatie-probleem te beperken door de periode waarop de registratie betrekking heeft beperkt te houden. Immers, bij een lange periode neemt zowel het aantal personen toe dat niet vanaf het begin in de populatie zit, als het aantal personen toe dat vroegtijdig de populatie verlaat. Bij een korte periode wordt dit probleem verkleind. Het is bijvoorbeeld mogelijk om, in plaats van een schatting voor de periode van een jaar, twee schattingen te doen, namelijk ieder voor de periode van een half jaar. Voor het geval dat de registraties betrekking hebben op verschillende populaties (bijvoorbeeld de registraties hebben betrekking op verschillende periodes of op verschillende regio's) zijn statistische methoden ontwikkeld door Zwane, Van der Pal en Van der Heijden (2004).

(ii) Geen koppelfouten: een tweede aanname is dat de koppeling van de bestanden zonder fouten plaatsvindt. Er zijn twee soorten fouten (zie tabel 3.2). De eerste fout is dat een record uit registratie 1 *wel* wordt gekoppeld aan een record uit registratie 2, terwijl het hier *niet* dezelfde persoon betreft. Door dergelijke fouten wordt het aantal personen dat zowel in het ene als in het andere bestand wordt aangetroffen, abusievelijk te hoog (de frequentie in cel (4) van tabel 3.2 is 1 te hoog, en die van (2) en (3) zijn 1 te laag). De tweede fout is dat een record uit registratie 1 *niet* wordt gekoppeld aan een record uit registratie 2, terwijl het hier *wel* dezelfde persoon betreft. Door dergelijke fouten wordt het aantal personen dat zowel in het ene als in het andere bestand wordt aangetroffen, abusievelijk te laag (de frequentie in cel (4) van de tabel hierboven is 1 te laag, en die van (2) en (3) zijn 1 te hoog). De eerste fout leidt tot een te lage schatting van de frequentie in cel (1), en de tweede fout leidt tot een te hoge schatting van de frequentie in cel (1).

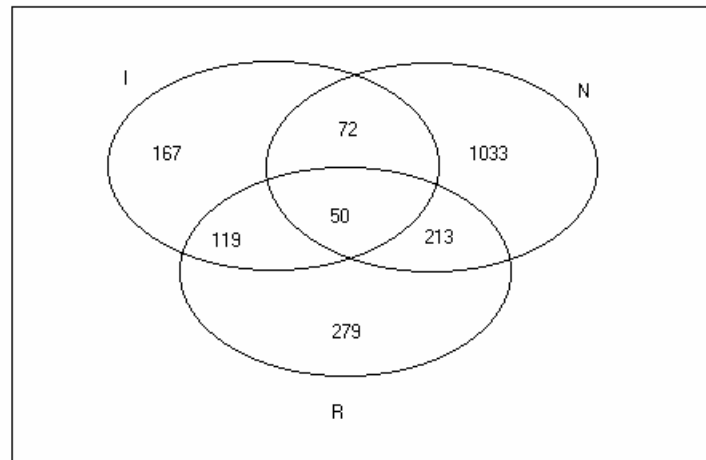
Tabel 3.2: Schematische voorstelling aanwezigheid in gekoppelde bestanden

	Niet in registratie 2	In registratie 2
Niet in registratie 1	(1)	(2)
In registratie 1	(3)	(4)

(iii) Opname in bestanden onafhankelijk: een derde aanname is dat de kans om voor te komen in registratie 1 en de kans om voor te komen in registratie 2, onafhankelijk van elkaar zijn. Deze veronderstelling is in epidemiologische toepassingen vaak geschonden. Bij het voorbeeld uit de inleiding geldt bijvoorbeeld dat personen die ernsti-

ger ziek zijn relatief vaker zowel door een specialist gezien zullen als zijn als lid zullen zijn van de patiëntenvereniging, terwijl personen die minder ernstig ziek zijn een relatief kleinere kans hebben gezien te zijn door de specialist en lid te zijn van de patiëntenvereniging. De twee gebeurtenissen hangen in dit voorbeeld dus positief samen, en zijn dus niet statistisch onafhankelijk. Indien de aanname van onafhankelijkheid geschonden is doordat er een *positieve* samenhang tussen de het voorkomen in de bestanden is, dan is er sprake van *onderschattingen* van de werkelijke populatieomvang: de werkelijke populatieomvang is dan groter dan is geschat. Indien de aanname van onafhankelijkheid geschonden is doordat er een *negatieve* samenhang tussen de gebeurtenissen is, dan zijn de schattingen *overschattingen* van de werkelijke populatie: de werkelijke populatieomvang is dan *kleiner* dan is geschat. Het is dus zaak dat, bij toepassing van deze methode, er wordt nagedacht over *richting* van een eventuele schending van de vooronderstelling van onafhankelijke registraties.

In de opzet van een studie kan men de invloed van deze schending op twee manieren corrigeren. In de eerste plaats kan men meer dan twee registraties koppelen (zie figuur 3.1). Er is hier sprake van drie registraties. Er zijn bijvoorbeeld 167 personen die voorkomen in I maar niet in N en R, en 50 personen die in alle registraties voorkomen. Het aantal personen dat in geen van de registraties voorkomt dient geschat te worden. Hierbij kan men gebruik maken van loglineaire modellen (zie Bishop et al., 1975, hoofdstuk 6, dat geheel aan dit onderwerp is gewijd). Het bijzondere is dat de registraties paarsgewijs afhankelijk mogen zijn, maar dat slechts aangenomen wordt dat er geen zogenaamde 3-factorinteractie is. Deze aanname van geen-3-factor-interactie is veel lichter dan de aanname van onafhankelijkheid die bij twee registraties gemaakt dient te worden. Deze methode is gebruikt door Oosterlee en Vink (2006) bij hun schatting van de omvang van huiselijk geweld in Haarlem.

Figuur 3.1: Schematische voorstelling van gekoppelde bestanden

In de tweede plaats kan men gebruik maken van extra informatie. Bij het voorbeeld uit de introductie zou men bijvoorbeeld de ernst van de ziekte als extra variabele kunnen gebruiken. Dit kan een oplossing bieden voor de afhankelijkheid van de kansen om in de registraties voor te komen: indien binnen de populatie van ernstig zieken de kansen om in de registraties voor te komen onafhankelijk zijn, en binnen de populatie van minder ernstig zieken de twee kansen onafhankelijk zijn, dan is voor elke afzonderlijke deelpopulatie een schatting te maken van de omvang van de deelpopulatie zonder dat er sprake is van een schending van de veronderstelling van onafhankelijkheid. Gegeven de score op gezondheidstoestand is er sprake van onafhankelijkheid. Met andere woorden: het meenemen van extra variabelen kan een oplossing bieden voor een eventueel afhankelijkheidsprobleem. Dit staat reeds beschreven in Bishop et al. (1975). Ook Oosterlee en Vink (2006) hebben deze methode toegepast door aparte schattingen te doen voor verschillende typen slachtoffers van huiselijk geweld.¹¹

(iv) kans van voorkomen in registratie identiek: deze veronderstelling is geen eis, maar een wens, waaraan overigens vaak niet voldaan is. Indien de kansen van voorkomen in de registraties niet voor eenieder identiek zijn, spreekt men in de statistische literatuur van 'heterogeniteit van kansen'. Er zijn nu twee soorten heterogeniteit: geobserveerde heterogeniteit en niet-geobserveerde heterogeniteit. Geobserveerde heterogeniteit is heterogeniteit van kansen ten gevolge van extra variabelen die zijn gemeten, waar men dus de beschikking over heeft. Deze vorm van heterogeniteit kan dus worden aangepakt met methoden besproken in Bishop et al. (1975) en Zwane en

11. Wij merken op dat Zwane en Van der Heijden (2007) recent een methode hebben ontwikkeld waarbij het niet noodzakelijk is dat deze extra variabelen in elk van de registraties voorkomen.

Van der Heijden (2006). Niet-geobserveerde heterogeniteit is heterogeniteit van kansen die het gevolg is van variabelen die niet gemeten zijn. Indien men de beschikking heeft over minimaal drie registraties is dit probleem aan te pakken met modellen met latente variabelen, bijvoorbeeld met latente klassen zoals beschreven in Pledger et al. (2003). Voor een uitgebreide discussie van de vooronderstellingen van de vangst-hervangstmethode verwijzen we naar IWGDMF (1995) en Chao et al. (2001).

Uitvoerbaarheid

In abstracto is er nauwelijks een grens aan de nuanceringen en de complexiteit die in vangst-hervangstmodellen verwerkt kunnen worden. Maar in de concrete werkelijkheid heeft men, vooral met de niet-biologische toepassingen, te maken met beperkingen in wat haalbaar is bij registraties. De beslissingen over wat wel en niet geregistreerd wordt, ligt lang niet altijd bij de onderzoeker; hetzelfde geldt voor beslissingen over consistentie in de tijd, over wie over welke gegevens kan beschikken en over de kwaliteitsbewaking van de data. Daarnaast hebben sommige verschijnselen intrinsieke beperkingen. Het hervangstpercentage kan onaangenaam klein zijn, het identificeren van onderzoekpersonen kan, bijvoorbeeld op basis van Arabische namen, lastig zijn en het kan onduidelijk zijn of iemand al dan niet uit de onderzoekspopulatie vertrokken is. Het zijn allemaal redenen die maken dat de complexe modellen die de geavanceerde statisticus graag zou willen gebruiken soms niet werken, en hij zich tevreden moet stellen met de basale veronderstellingen die in het bovenstaande zijn besproken.

3.2 Vangst-hervangstmethoden: schattingen op basis van één registratie

De methode

In de vorige paragraaf bespraken we hoe te komen tot schattingen op basis van gekoppelde registraties. In deze paragraaf bespreken we hoe we kunnen komen tot schattingen op basis van een (enkele) bestaande registratie waaruit tellingen voor personen zijn af te leiden.

Als de registratie voortkomt uit observaties van personen, waarbij elke observatie van een persoon tot een record in de registratie leidt, dan kan de registratie worden gebruikt om een lijst van personen te maken. Indien bepaalde personen niet in de registratie voorkomen terwijl zij wel tot de populatie behoren, dan geeft de lijst van personen een incompleet beeld van de populatie. Het doel is te komen tot een schatting van het aantal personen dat niet op de lijst voorkomt, terwijl zij wel van de beoogde populatie deel uit maken.

Om de gedachten te bepalen: denk hier bijvoorbeeld aan het aantal keer dat personen voorkomen in HKS voor een bepaald delict. Strafbare feiten die begaan zijn door een *bekende* persoon worden in dit systeem geregistreerd. Elke melding heeft een per-

soonidentificatienummer, en hierdoor is het mogelijk om een op personen gebaseerde registratie op te bouwen (dat wil zeggen: we gaan van een bestand waarin elke melding van elke persoon een record heeft naar een bestand waarin elke persoon een record heeft). Stel dat we de omvang van de populatie personen willen schatten voor een specifiek strafbaar feit, bijvoorbeeld de omvang van de populatie die een illegaal wapen bezit. We kunnen dan een bestand opbouwen van personen met een illegaal wapen, en een willekeurig persoon hierin zal een aantal keer zijn gesignaleerd met een wapen, bijvoorbeeld een keer, twee keer, drie keer, et cetera. We merken op dat personen met een illegaal wapen die nooit zijn gesignaleerd, *niet* in HKS zullen zitten. Deze personen komen door de aard van dergelijke registraties er niet in voor, maar juist het aantal van deze personen heeft onze interesse: indien we dit laatste aantal personen zouden kunnen schatten, dan zouden we, door optelling van deze schatting bij het waargenomen aantal personen met een illegaal vuurwapen, hiermee het totale aantal personen kunnen schatten.

Het doel is dus het aantal personen te schatten dat *nooit* is waargenomen op basis van gegevens van personen die *minimaal één keer* zijn waargenomen. Bij het maken van deze schattingen doen wij twee veronderstellingen. In de eerste plaats nemen we aan dat het aantal keer dat iemand is waargenomen een realisatie is van een Poissonverdeling. Met andere woorden: een persoon heeft een bepaalde Poissonparameter die zijn kansen bepaalt om 0, 1, 2, ... keer te worden gesignaleerd. In de tweede plaats nemen we aan dat de logaritme van deze Poissonparameter een lineaire functie is van zijn covariaten (zoals geslacht, leeftijd, woonplaats, et cetera).¹²

We geven hier kort aan hoe men aan een schatting kan komen van het aantal personen dat nooit is waargenomen. Stel dat een gesignaleerd persoon (die dus in het bestand zit) een Poissonparameter heeft die aangeeft dat zijn kans om minimaal 1 keer waargenomen te zijn .25 is. We kunnen verwachten dat, indien er vier personen met een kans van .25 zijn, we er een zullen waarnemen. We hebben deze *ene* persoon waargenomen, en we kunnen dus aannemen dat er *drie* personen rondlopen met kenmerken als deze persoon die nooit zijn waargenomen. Dit impliceert dat we voor deze ene waargenomen persoon er drie niet-waargenomen personen bij kunnen schatten. Indien we deze truc voor elke waargenomen persoon toepassen, en de schattingen die we zo voor alle waargenomen personen krijgen, optellen, dan krijgen we een schatting van het aantal personen dat *niet* is waargenomen, op basis van de personen die *wel* zijn waargenomen, en hiermee hebben we de totale omvang van de populatie geschat.

Wij werken de methode uit met als voorbeeld de illegalenpopulatie. Populatieschattingen met de hier besproken methode zijn gebaseerd op de frequenties van het aantal

12. Deze veronderstellingen worden in meer detail besproken in de sectie *Verschillende benaderingen*.

aanhoudingen van de geregistreerde illegalen. Deze frequentieverdeling wordt gekregen door over een bepaalde observatieperiode, bijvoorbeeld een periode van één jaar, van elke geregistreerde illegaal het aantal maal te tellen dat deze is aangehouden. Als voorbeeld bespreken we data van Engbersen c.s. die door Van der Heijden et al. (2006) zijn geanalyseerd. Voor bijvoorbeeld de in 1999 aangehouden niet-effectief uitgezette illegalen¹³ geeft dat de volgende frequentieverdeling:

aantal aanhoudingen	0	1	2	3	4	5	6
...							
geregistreerd aantal illegalen	?	2226	115	17	2	0	1

In deze verdeling ontbreekt de nulrequentie, dit zijn immers de illegalen die niet zijn aangehouden en waarvan we het aantal niet weten.¹⁴ We veronderstellen nu dat de geobserveerde frequenties een bepaalde theoretische kansverdeling volgen, namelijk de Poissonverdeling. Deze verdeling specificceert de kansen dat een persoon uit een bepaalde populatie nul keer, een keer, twee keer, drie keer, et cetera wordt geobserveerd. De vorm van deze verdeling wordt bepaald door de Poissonparameter. Deze parameter is te interpreteren als de 'zichtbaarheid' van de populatie; hoe groter de Poissonparameter, des te beter 'zichtbaar' (en makkelijker aan te houden) de leden van de populatie zijn. Ter illustratie zijn hieronder twee Poissonverdelingen met Poissonparameters van respectievelijk 0,5 en 1,0 getoond.

aantal keer gepakt	0	1	2	3	4	5	6
...							
kansverdeling (0,5)	0,607	0,303	0,076	0,013	0,002	0,000	0,000
kansverdeling (1,0)	0,368	0,368	0,184	0,061	0,015	0,003	0,001

Het principe van deze vangst-hervangstmethode is om een Poissonparameter te schatten waarvoor de theoretische kansverdeling zo goed mogelijk correspondeert met de werkelijk geobserveerde frequenties. Vervolgens kan met deze Poissonparameter de kans op nul aanhoudingen worden berekend en een schatting gemaakt worden van het aantal niet-geregistreerde illegalen.

Tot nu toe is steeds van de veronderstelling uitgegaan dat ieder persoon in de populatie dezelfde Poissonparameter heeft. In werkelijkheid lopen sommige subgroepen in

13. Bij de bespreking van de toepassing op illegalen wordt deze term uitgelegd.

14. Een andere toepassing staat al in McKendrick (1926), die het aantal huizen in India schat waarin cholera heerst, op basis van het aantal gezinsleden waarbij cholera is gediagnosticeerd. De huizen met een of meer gezinsleden zijn bekend, en het aantal huizen waar cholera bacteriën voorkomen maar nog niemand is geïnfecteerd, dient geschat te worden.

een populatie vaak een groter risico aangehouden te worden en zijn dus beter 'zichtbaar' dan andere subgroepen. Nu is het mogelijk om voor verschillende sub-populaties aparte Poissonparameters te schatten. Indien de Poissonparameters van die sub-populaties inderdaad heterogeen zijn, levert het schatten van aparte Poissonparameters betere en, zoals Van der Heijden et al. (2003) hebben laten zien, hogere populatieschattingen op (vergelijk ook Boehning en Schoen, 2005; Boehning et al., 2005). Zo is in Van der Heijden et al. (2003) een indeling gemaakt op basis van vier variabelen (geslacht, leeftijd, nationaliteit en reden van aanhouding). Dit gaf over de gegevens voor 1999 de volgende frequentieschattingen voor de populatie niet-effectief uitgezette illegalen:

aantal aanhoudingen	0	1	2	3	4	5	6
...							
geschat aantal illegalen	24947	2210	142	8	1	0	0

Hierbij is de logaritme van de Poissonparameter van persoon i ($i = 1, \dots, 2361$, waarbij $2361 = 2210 + 142 + 8 + 1$), λ_i , gerelateerd aan de verklarende variabele door het volgende model te schatten:

$$\text{Log}(\lambda_i) = b_0 + b_1 \text{Geslacht}(i) + b_2 \text{Leeftijd}(i) + b_3 \text{Land}(i) + b_4 \text{Reden}(i).$$

Voor elk persoon i is er zo een Poissonparameter te schatten. Op basis van deze Poissonparameter voor persoon i is er voor deze persoon een schatting te maken van het aantal personen dat *identieke* kenmerken heeft maar *niet* in de registratie is opgenomen. De schatting van het totale aantal personen dat *niet* in de registratie zit is dan de som van de 2361 individuele schattingen. Indien we hierbij dan 2361 personen optellen die *wel* in de registratie zitten, dan resulteert de schatting van de omvang van de populatie.

De status van deze vangst-hervangstmethode

Vergeleken met de status van de in paragraaf 3.1 besproken vangst-hervangstmethode (die betrekking had op gekoppelde registratie), is de status van deze vangst-hervangstmethode (die gebruik maakt van tellingen op basis van een enkele registratie) geringer. Er is weliswaar reeds een groot aantal publicaties verschenen over deze methode, maar slechts een gering aantal hiervan maakt gebruik van covariaten. Juist in de demografische, epidemiologische en sociaal-wetenschappelijke vraagstukken die wij hier beogen te bestrijken is het echter essentieel dat dergelijke covariaten aanwezig zijn en worden gebruikt. Er zijn tot op heden nog maar weinig realistische toepassingen te vinden, en daarom is de status van de methode relatief onduidelijk.

Toepassingsgebieden van de vangst-hervangstmethode

Theoretisch werk: de methoden die we hier bespreken vinden hun oorsprong in de biologie, waar ze worden gebruikt om de grootte van een populatie dieren te schatten. De tellingen die we hier gebruiken zijn een specifieke vorm van vangst-hervangstdata (zie sectie 3.1 voor een vergelijking van deze twee vormen, of Boehning et al, 2004). In vangst-hervangstdata worden op specifieke tijdstippen vangsten gedaan; als een dier is gevangen dan wordt hij gemerkt. Over een reeks vangsten heb je zo een vangstgeschiedenis voor een specifiek dier. Als er bijvoorbeeld vijf vangstmomenten zijn, dan zou die geschiedenis 01101 kunnen zijn als het dier gevangen is op de tijdstippen 2, 3 en 5. Hier gebruiken we slechts het totaal aantal keren dat een dier is gevangen omdat we data gebruiken die in de continue tijd zijn verzameld. Meestal zijn in biologische toepassingen geen covariaten beschikbaar, of wordt deze informatie niet gebruikt, en dit leidt dan ofwel tot modellen waarin de Poissonparameter identiek is voor alle dieren, ofwel tot modellen waarin een theoretische verdeling wordt aangenomen voor de Poissonparameter. Voor een overzicht van dit gebied verwijzen we de lezer naar Seber (1982, hoofdstuk 4; 1986), Chao (1988), Zelterman (1988; 2001, hoofdstuk 7) en het werk van Boehning (Boehning en Schoen, 2005; Boehning en Kuhnert, 2006; Boehning et al., 2004; Boehning et al., 2005). In de statistische literatuur is dit probleem bekend als de schatting van de omvang van een afgeknotte populatie (Sanathanan, 1977), de schatting van het aantal soorten dat je niet hebt gezien (Efron and Thisted, 1976; Bunge and Fitzpatrick, 1993), of de schatting van de omvang van de populatie van steekproeven van omvang 1 (Wilson and Collins, 1992).

Criminologie en druggebruikers: in de criminologie hebben we meerdere studies gevonden. Zo gebruiken Greene en Stollmack (1981) arrestatiedata om het aantal volwassenen te schatten die misdaden begaan in Washington D.C. in 1974/1975. Rossmo and Routledge (1990) schatten het aantal 'migrating (or fleeing) fugitives' in 1984 en prostituees in 1986/1987, beiden in Vancouver. Collins and Wilson (1990), ten slotte, gebruiken arrestatiedata om het aantal volwassen en jeugdige autodieven te schatten in Australië in 1987. Voor epidemiologische toepassingen op het gebied van harddruggebruik verwijzen we naar meerdere werken van Boehning (zie literatuurlijst), waar ook andere toepassingen zijn te vinden. Deze studies besteden geen systematische aandacht aan covariaten van de gepakte personen. Vergelijk ook Rossi (2001).

Recent hebben wij deze aanpak veralgemeniseerd door covariaten in de aanpak te integreren door gebruik te maken van het afgeknotte of *truncated* Poissonregressiemodel, dat bekend is in de econometrie (Greene, 1997, hoofdstuk 19; Cameron and Trivedi, 1998, hoofdstuk 4; Long, 1997, hoofdstuk 8). Wij hebben ook een methode ontwikkeld om het betrouwbaarheidsinterval van de grootte van de populatie te schatten (Van der Heijden, Cruyff en van Houwelingen, 2003; Van der Heijden, Bustami, et

al., 2003). Er is ervaring met het schatten van het aantal autorijders dat onder invloed is, en het aantal illegale-vuurwapenbezitters (Van der Heijden et al., 2003).

Illegalen: er is uitgebreide ervaring met het schatten van het aantal illegalen in Nederland (Van der Leun et al., 1998; Engbersen et al., 2002; Leerkes et al., 2004; zie Hoogteijling, 2002, voor een kritische evaluatie van de hier besproken methode).

Niet-criminele populaties: de methode lijkt ook toepasbaar voor de schatting van niet-criminele populaties, bijvoorbeeld het aantal personen met een bepaalde ziekte geschat op basis van een registratie van doktersbezoek (bijvoorbeeld het aantal opiaatgebruikers in Rotterdam in 1994, zie Smit et al., 1996), het aantal daklozen geschat op basis van bezoeken aan noodopvangen (Jansen et al., 2007), het aantal onderzoekers dat in een bepaald gebied werkzaam is op basis van een registratie van gepubliceerde manuscripten, het aantal onderzoeksgroepen werkzaam in een bepaald gebied op basis van een patentenregistratie, het aantal potentiële cliënten van een hotel op basis van een registratie van cliënten. Al deze registraties hebben gemeen dat, door de aard van de registratie, de nultelling niet voorkomt.

Verschillende benaderingen van de vangst-hervangstmethode

De standaardbenadering is hierboven besproken. Eventuele uitbreidingen zijn een gevolg van een versoepeling van de gemaakte aannamen die aan de standaardbenadering ten grondslag liggen.

De eerste veronderstelling is dat, voor elk persoon, het aantal keer dat hij is waargenomen in de registratie voortkomt uit een afgeknotte Poissonverdeling. De kansverdelingen voor een niet-afgeknotte Poissonparameter van .5 en 1 die hierboven zijn getoond, geven een idee wat hiermee wordt bedoeld: indien iemand een Poissonverdeling heeft van 0,5, dan is zijn kans om 0, 1, 2, ... keer waargenomen te worden 0,607, 0,303, 0,076, ... (deze kansen tellen op tot 1). Bij een afgeknotte Poissonverdeling is de kans om 0 keer waargenomen gelijk aan 0, en de andere kansen dienen gedeeld te worden door (1-0,607) om ze weer op te laten tellen tot 1. Hierdoor wordt de kans om 1, 2, ... keer waargenomen te worden gelijk aan 0,771, 0,193,

Wij bespreken de belangrijkste statistische reden om gebruik te maken van een (afgeknotte) Poissonverdeling (vergelijk Johnson et al., 1993). De Poissonverdeling is oorspronkelijk gemotiveerd als de limiet van een binomiale verdeling met succeskans p en N realisaties, waar N naar oneindig gaat en p naar nul, terwijl Np eindig blijft en gelijk is aan de Poissonparameter λ . Het blijkt dat zelfs voor een kleine N de Poissonverdeling de binomiale verdeling redelijk benadert als p voldoende klein is. Bijvoorbeeld, voor $N = 3$ en $p = 0,033$, en voor $N = 10$ en $p = 0,01$, liggen de kansen op 0, 1, 2 en 3 successen al erg dicht bij de kansen van een Poissonverdeling met $\lambda = 0,1$. Hetzelfde

geldt voor een Poissonverdeling met $\lambda = 0,01$ en een binomiale verdeling waarbij $N=3$ en $p=0,0033$, en $N=10$ en $p=0,001$. Indien een persoon een binomiale verdeling met $N=10$ en $p=.001$ heeft, betekent dat in deze context dat er 10 keer aanhoudingen worden verricht en deze persoon bij elke aanhouding een kans van 0,001 heeft gepakt te worden.

Verandering van Poissonparameter

Onder verwijzing naar Charlier (1905) geven Johnson et al. (1993) aan dat de succeskans van de binomiale verdeling niet constant hoeft te zijn om er voor te zorgen dat de Poissonlimiet opgaat. Dit betekent dat de pakkans van een persoon niet constant hoeft te zijn in de tijd, het is voldoende als er een aantal keer een kans is dat men wordt gepakt. Dit is gerelateerd aan de eigenschap van de Poissonverdeling dat als X_1 een realisatie van een Poissonverdeling is met Poissonparameter λ_1 , en X_2 een realisatie van een Poissonverdeling met λ_2 , $X_1 + X_2$ een realisatie is van een Poissonverdeling met Poissonparameter $\lambda_1 + \lambda_2$. Aan deze eigenschap zien we opnieuw dat de kans om gepakt te worden niet constant hoeft te zijn: als we de totale tijdperiode opsplitsen in een groot aantal sub-perioden en indien in elk van deze sub-perioden de telling wordt gegenereerd door een Poissonverdeling, dan geldt dat de som van deze tellingen ook weer Poisson-verdeeld is. Voor rijden onder invloed betekent dit bijvoorbeeld dat een autorijder niet altijd dronken hoeft te zijn als hij rijdt, het is voldoende indien hij dit minimaal drie keer is in de periode van dataverzameling. Voor illegaal vuurwapenbezit betekent dit dat een persoon die een illegaal vuurwapen heeft dit niet altijd bij zich hoeft te dragen, voor de veronderstelling van de Poissonverdeling is het voldoende indien hij het een gering aantal keer bij zich heeft.

Wij merken hierbij op dat de aanname van een Poissonverdeling alleen geldig is indien de verandering van de Poissonparameter van een persoon door de tijd heen niet het gevolg is van 'vangsten'.¹⁵ Dit volgt uit de onafhankelijkheid van opeenvolgende trekkingen in de binomiale verdeling. In het voorbeeld van vuurwapenbezit: indien iemand een illegaal vuurwapen bezit en wordt aangehouden (een 'vangst'), en opnieuw een wapen koopt maar het vervolgens meer of minder bij zich zou gaan dragen, dan is de resulterende veranderde pakkans een schending van de Poissonassumptie. Evenzo, wanneer iemand een illegaal vuurwapen heeft en er nooit mee wordt aangehouden (geen 'vangst'), en hierdoor vervolgens zich roekelozier gaat gedragen waardoor zijn pakkans stijgt, dan is dit ook een schending van de Poissonassumptie. In de biostatistiek staat de veranderende pakkans bekend als besmetting. Men spreekt van een positieve besmetting als de pakkans stijgt en negatieve besmetting als de pakkans daalt.

15. In eerdere Nederlandstalige publicaties (bijvoorbeeld Van der Leun et al., 1998; Engbersen et al., 2002; Hoogteijling, 2002) is ten onrechte aangegeven dat de aanname van de Poissonverdeling impliceert dat de pakkans gedurende de periode van observatie constant is. Dit is niet juist. De bespreking hier, die ook te vinden is in Van der Heijden, Bustami et al. (2003) en Van der Heijden, Cruyff en van Houwelingen (2003) is wel juist.

Open en gesloten populatie

Het probleem van de open danwel gesloten populatie is hieraan nauw gerelateerd. Een populatie is gesloten als het aantal personen in de populatie constant is gedurende de periode dat tellingen tot stand komen. Een populatie is open indien personen gedurende de periode dat tellingen tot stand komen tot de populatie toetreden of de populatie verlaten. Gegeven het bovenstaande is het duidelijk dat het probleem van een open populatie *geen* schending van de Poissonassumptie is indien het toetreden of verlaten van de populatie *niet* gerelateerd is aan een 'vangst' of 'niet-vangst'. Bijvoorbeeld: uitzetting van een illegaal na een 'vangst' door de politie is een schending van de Poissonassumptie want de pakkans daalt naar nul ten gevolge van een 'vangst'. Het op eigen inzicht verlaten van het land door een illegaal zonder dat dit gerelateerd is aan een 'vangst' of 'niet-vangst' is geen schending van de Poissonassumptie.

Indien de populatie open is waarbij er sprake is van een schending van de Poissonassumptie, dan is voor die personen die later toetreden tot dan wel uittreden uit de populatie de geobserveerde telling mogelijk te laag. Het gevolg hiervan is dat de geprojecteerde kans op een telling van nul te groot is, met als gevolg dat de schatting van de populatieomvang te groot is.

Poissonparameter gerelateerd aan covariaten

Een volgende assumptie volgt uit het feit dat we een regressie model gebruiken dat de logaritme van de Poissonparameter relateert aan een lineaire functie van de covariaten. Een eerste deelassumptie is dat het gebruik van de lineaire functie juist is, en dat deze lineaire functie gerelateerd is aan de logaritme van de Poissonparameter. Een tweede deelassumptie is dat de Poissonparameters identiek zijn voor personen met identieke covariaat-waarden (homogeniteitassumptie van Poissonparameters), en slechts mogen verschillen voor personen met verschillende waarden op de covariaten (geobserveerde heterogeniteitassumptie: verschillen tussen Poissonparameters kunnen slechts een gevolg zijn van geobserveerde covariaten). Dus zelfs als uit de telling van elk persoon een Poissonverdeling volgt, dan is de veronderstelling van Poissonregressie geschonden als er, naast geobserveerde heterogeniteit, verschillen tussen de Poissonparameters van de personen zijn die niet door de geobserveerde covariaten verklaard kunnen worden. Met andere woorden: als er sprake is van niet-geobserveerde heterogeniteit.

De aanwezigheid van niet-geobserveerde heterogeniteit van de Poissonparameters kan aan de hand van de data worden vastgesteld. In een homogene, volledige (dus niet afgeknotte) Poissonverdeling geldt namelijk dat het gemiddelde van de tellingen identiek is aan de variantie van de tellingen. Voor afgeknotte Poissonregressie geldt een ingewikkelder relatie tussen het conditionele gemiddelde en de conditionele variantie, maar ook hier geldt dat op basis van de data is vast te stellen of er sprake is van niet-geobserveerde heterogeniteit. In de statistische literatuur noemt men dit 'overdispersie'. Er bestaan statistische toetsen waarmee eventuele overdispersie kan worden gesignaleerd.

Om de situatie nog complexer te maken: Van der Heijden et al. (2006) en Bustami et al. (2003) hebben aangetoond dat een afgeknot Poissonregressiemodel met minder covariaten een kleinere schatting van de populatieomvang oplevert dan een model met meer (lees: extra) covariaten (vergelijk Boehning en Schoen, 2005). Voor de praktijk betekent dit dat significante covariaten altijd in het model opgenomen dienen te worden, omdat anders de schatting van de populatieomvang te laag zal zijn. In het geval dat alle beschikbare covariaten in het model zijn opgenomen, maar er zijn, middels de zojuist genoemde statistische toetsen, nog steeds aanwijzingen voor niet-geobserveerde heterogeniteit, dan betekent dit dat het afgeknotte Poissonregressiemodel niet juist is, en het gevolg hiervan is dat de schatting van de populatieomvang een schatting van een ondergrens is.

Tot slot merken wij op dat het mogelijk is de niet-geobserveerde heterogeniteit in het model op te nemen. Men doet dit bijvoorbeeld door aan te nemen dat de Poissonparameters een gammaverdeling volgen. Het resulterende model staat dan bekend als het afgeknotte negatief-binomiale regressie model. Er is enige ervaring met dit model voor de schatting van opiaatgebruikers in Rotterdam. Het model is uitgetoetst op de illegalendata, maar deze data bleken te weinig informatie te bevatten om een complexer model aan te kunnen dan het afgeknotte Poissonregressiemodel. Voor een overzicht van modellen die geen *geobserveerde* heterogeniteit maar wel (en dus alleen) *niet-geobserveerde* heterogeniteit toestaan, verwijzen wij naar de publicaties van de groep van Boehning (zie literatuurlijst).

Uitvoerbaarheid

Het is in de toepassingen die we in dit rapport beogen te beschrijven, epidemiologie, demografie en sociale wetenschappen, aannemelijk dat personen in de registratie niet allen een identieke pakkans hebben. Het is daarom belangrijk dat men de beschikking heeft over covariaten die gerelateerd zijn aan de pakkans, omdat aldus de schattingen realistischer worden. Omdat gebruik wordt gemaakt van een enkele registratie, zijn covariaten vaak aanwezig.

Een ander punt dat van belang is, is of er voldoende informatie in de registratie aanwezig is om personen die met zichzelf zouden moeten worden gekoppeld, ook daadwerkelijk te kunnen koppelen. Evenzo, er dienen geen koppelfouten plaats te vinden in de zin dat verschillende personen worden gekoppeld tot een enkele persoon. Daarnaast dient een eventuele verandering van de pakkans niet gerelateerd te zijn aan een daadwerkelijke 'pakking'. Met andere woorden: er dient voldaan te zijn aan de veronderstellingen van de methode die in de vorige paragraaf aan de orde zijn geweest.

3.3 Toepasbaarheid voor het schatten van de omvang van huiselijk geweld

Men kan zich afvragen hoe het mogelijk is dat met onvolledige registraties op het gebied van huiselijk geweld een betrouwbare schatting gedaan kan worden. Zowel politieregistraties als bijvoorbeeld ASHG-registraties zijn immers niet uitputtend. ASHG-bestanden zijn wisselend van kwaliteit en de politie heeft te maken met onderrapportage.

Daar kan tegenin gebracht worden dat bij een andere veel gebruikte onderzoeksmethode zoals surveyonderzoek je ook te maken hebt met onderrapportage, bijvoorbeeld ondervertegenwoordiging van bepaalde doelgroepen. Maar ook kan het voorkomen dat er overrapportage voorkomt. Vangst-hervangst gaat dan bijvoorbeeld bij deze politieregistraties erbij schatten wat je mist. Dus, juist de onvolledigheid, het deel wat door de registraties wordt gemist, is het onderwerp van de schattingen.

Als je aan de veronderstellingen van de vangst-hervangstmethode voldoet, dan geeft de schatting een goed beeld van de omvang van de populatie (mits het betrouwbaarheidsinterval van de schatting niet te groot is). Het inschatten of aan de veronderstellingen van deze methode is voldaan, maakt een centraal deel uit van het vooronderzoek.

In het volgende hoofdstuk wordt een longlist gemaakt van registraties waar informatie over huiselijk geweld staat opgeslagen. Daar vindt dan gelijk een inschatting van de bruikbaarheid van deze registraties plaats.

De veronderstellingen zijn uitgebreid besproken in paragraaf 3.1 en 3.2, maar voor het overzicht komen we er nog kort op terug.

Voor de koppeling van verschillende registraties zal onder andere gelet moeten worden op het volgende:

- Een open dan wel gesloten populatie. Dit probleem is te omzeilen door zich te concentreren op incidentie, het aantal nieuwe gevallen in een bepaalde periode. In dit geval is het probleem per definitie gesloten;
- Koppelbaarheid van registraties. Men kan hier denken aan incidenten dan wel aan personen. Is het mogelijk een registratie te gebruiken om te koppelen? Met andere woorden: is er koppelinformatie beschikbaar? Voor een persoon zal dan moeten gelden dat bijvoorbeeld naam plus adresgegevens dan wel naam plus geboortedatum beschikbaar zal moeten zijn. Voor een incident zal men idealiter de beschikking willen hebben over de incidentdatum plus de betrokken personen;
- Onafhankelijkheid van registraties. Deze veronderstelling geldt indien er slechts twee te koppelen registraties zijn. Een evidente schending is bijvoorbeeld het doorverwijzen van personen. Dit zal er waarschijnlijk toe leiden dat gevallen binnen een bepaalde keten (bijvoorbeeld de justitiële keten) niet zinvol te koppelen zijn. Bij koppelingen van registraties tussen ketens zal men hier ook alert op moeten zijn;
- De kans van voorkomen voor een registratie is identiek. Een denkbare schending is dat juist zwaardere gevallen in meer dan een registratie bekend is. In dit geval dient er een 'ernst'-variabele te zijn waarmee men hiervoor kan controleren.

Voor de koppeling binnen een enkele registratie zal gelet worden op:

- De koppelbaarheid van verschillende incidenten binnen een registratie; hiervoor gelden vergelijkbare criteria als die genoemd voor de koppeling van verschillende registraties;
- Verandering van de Poissonparameter; een mogelijke schending is dat een volgende incident eerder geregistreerd wordt omdat er al een eerder incident is;
- Open dan wel gesloten populatie; een schending is hier dat een dader of slachtoffer ten gevolge van een 'melding' zijn of haar gedrag verandert;
- Verschillen in Poissonparameterwaarde voor verschillende personen. Hiervoor moet op betrouwbare wijze covariaten zijn geregistreerd.

Tot slot willen we opmerken dat sommige veronderstellingen vooraf eenvoudig zijn na te gaan, zoals koppelbaarheid. Voor andere veronderstellingen is dat moeilijker, zoals die van de verandering van Poissonparameter en onafhankelijkheid van registraties. Hierover zal men vaak slechts een inschatting kunnen maken. In dit laatste geval is het dan wel mogelijk een inschatting te maken van het effect van een mogelijke schending op de schatting.

Men moet zich ook bedenken dat de meeste registraties natuurlijk primair niet bedoeld zijn voor (dit) onderzoek. Het kan bijvoorbeeld dat er door het land heen geen eenduidige invulling is van de velden van een registratie, dat criteria voor verschillende invullers verschillen, of dat velden in het geheel niet worden ingevuld. In dit geval zijn de gegevens die uit een registratie zijn te halen niet valide.

In dit licht is de vangst-hervangststudie uitgevoerd door Oosterlee en Vink (2006) anders dan die van ons in de zin dat zij zes instanties een aantal maanden eenzelfde type registratie hebben laten bijhouden. Hun dataverzameling stond hierdoor op een ander niveau. In het voorliggende onderzoek zal gebruik gemaakt dienen te worden van bestaande registraties, met alle nadelen van dien.

IV Blik op de registraties

In dit hoofdstuk worden alle huiselijk geweldregistraties gepresenteerd die op basis van literatuuronderzoek en aangeleverde informatie van sleutelinformanten en geïnterviewden zijn aangetroffen. Hiervoor is de onderverdeling justitiële keten, gezondheidsketen en hulpverleningsketen gevolgd. Een korte beschrijving van elke registratie is in een kader geplaatst. Vervolgens wordt beoordeeld in hoeverre iedere registratie geschikt is voor een omvangschatting van huiselijk geweld. De laatste paragraaf bestaat uit een schematisch overzicht van deze bruikbare registraties (de *shortlist*).

Zoals in het vorige hoofdstuk blijkt, zijn er twee vangst-hervangstmethoden. De eerste bestaat uit het koppelen van zelfstandige registraties. Deze noemen we in dit hoofdstuk *externe koppeling*. De tweede, *interne koppeling* genaamd, betreft het boordelen van bepaalde zaken (personen, kinderen, vader als bijvoorbeeld pleger, et cetera) die herhaaldelijk terugkomen in een registratie. Ten slotte zal ook beoordeeld worden of registraties een indicatie van de ernst van huiselijk geweld kunnen geven.

4.1 De justitiële keten

4.1.1 De GIDS-Kubus van de politie

Sinds 2004 is binnen de politieregistratie de verplichte projectcode huiselijk geweld ingevoerd, zodat een incident achteraf als zodanig in de politiesystemen te herkennen is. Daarnaast is de zogenaamde GIDS-Kubus huiselijk geweld ontwikkeld, zodat het mogelijk is om ook inzicht te krijgen in de aard en een aantal achtergronden van huiselijk geweld, zoals kenmerken van daders en slachtoffers (zie Ferwerda, 2004 en 2006). Op deze GIDS-Kubus zijn 23 politieregio's aangesloten, de politieregio's Amsterdam-Amstelland en Haaglanden uitgezonderd.¹⁶ Jaarlijks betreft het ongeveer 60 duizend incidenten (meldingen, aangiften en mutaties die door de politie zelf zijn gedaan).¹⁷

De gegevens uit de GIDS-Kubus vormen tot op heden de basis van de omvangschattingen van huiselijk geweld. Sinds 2004, toen de GIDS-Kubus is opgestart, zijn sterke verbetering in de registratiekwaliteit geboekt, maar men moet zich realiseren dat politieregistraties niet primair bedoeld zijn voor onderzoeksdoeleinden. Politiecijfers blijven productiecijfers, zodat de kwaliteit van registraties verschilt. Dit kan regioafhankelijke oorzaken hebben, maar kan ook terug te voeren zijn op de registratiebereidheid per politiefunctionaris.

16. In het eventueel uit te voeren hoofdonderzoek naar de omvang van huiselijk geweld zal daarom voor het volledige landelijke beeld gepoogd moeten worden om de incidentgegevens van deze twee regiokorpsen apart te verkrijgen en te koppelen. Hiervoor kunnen geen garanties gegeven worden.

17. Advies- en Onderzoeksgroep Beke voert op het moment het derde jaarlijkse onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld op basis van deze politie-informatie uit.

Wat wordt geregistreerd binnen de GIDS-Kubus?

Naast personalia van daders, slachtoffers en kinderen blijkt het ook mogelijk om herhaalde incidenten van huiselijk geweld op één adres te selecteren (zie voor een overzicht aan velden bijlage 3). Dit levert wel twee artefacten rond verhuizing op: in het geval er bijvoorbeeld twee families na elkaar op één woonadres komen te wonen en beiden huiselijk geweld plegen, wordt dit aantal gecumuleerd. De kans hierop is waarschijnlijk erg klein en dit probleem wordt daarom door ons verder genegeerd. Het tweede artefact is het verhuizen van families waarbinnen huiselijk geweld optreedt. Dit is een probleem waarvoor correctie plaats moet vinden zodra de daadwerkelijke omvangschatting start. Omdat niet alle politieregio's in de GIDS-Kubus participeren, valt namelijk niet uit te sluiten dat plegers/slachtoffers bij verhuizing uit zicht raken voor het onderzoek. Indien de verhuizing naar andere regio's plaatsvindt, dan zijn huiselijk geweldplegers te traceren via de personalia. Daarbij geldt ook de gelijke schrijfwijze van personalia als belangrijk aandachtspunt. Binnen de GIDS-Kubus is het mogelijk om personen met verschillend geschreven achternamen voor 90 procent te identificeren als één individu. Veelal gebeurt dit in samenhang met de geboortedatum. Daarbij is het ook mogelijk om 'vervuilde' incidenten die abusievelijk meerdere keren beschreven zijn te 'ontdubbelen'.¹⁸

Wat betreft de zwaarte van incidenten is het binnen de GIDS-Kubus mogelijk om huiselijk geweld onder te verdelen in bedreiging, belaging, lichamelijk geweld, psychisch geweld en seksueel geweld. Een interessantere laag die daaronder ligt, is de onderverdeling die in de bedrijfsprocessensystemen van de politie worden gemaakt op incidentcode (via BPS) of maatschappelijke klasse (via X-POL). Deze kunnen gekoppeld worden aan de indeling naar ernst die het Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum (WODC) hanteert voor onder andere de recidivemonitor. In deze classificatie zijn misdrijven naar aard en ernst ingedeeld.¹⁹ Daarbij is de strafdreiging van het strafbare feit bepalend voor de categorie:

- **Strafdreiging** minder dan 4 jaar -> Relatief lichte criminaliteit
- **Strafdreiging** 4 tot 8 jaar²⁰ -> Middelzware criminaliteit
- **Strafdreiging** 8 jaar of meer -> Zware criminaliteit

18. Idealiter wordt het nummer van de Gemeentelijke Basisadministratie (GBA) hiervoor gebruikt, maar deze is niet in alle gevallen vermeld. Voor de gevallen waarin de voorkomt, zullen we deze gebruiken.

19. Zie Wartna, Blom en Tollenaar (2004) of Wartna (2005). We stellen voor dat de onderzoekers voor de eventuele omvangschatting in overleg treden met het WODC, als opdrachtgever, op welke wijze de GIDS-Kubus verrijkt kan worden met ernstvariabelen uit andere bestanden. Zo kan het voorkomen in andere justitiële bestanden, die we in het vervolg beschrijven, een indicatie voor verhoogde ernst betekenen.

20. Delicten met een lagere strafdreiging dan 4 jaar maar waarvoor wel voorlopige hechtenis kan worden opgelegd, vallen ook in de categorie 'middelzware criminaliteit'.

Een ander aspect is de etniciteit van daders en slachtoffers. In politiesystemen gelden de nationaliteit en het geboorteland als leidraad, niet het land van herkomst. Dit betekent dat etniciteit niet standaard uit de politiesystemen te herleiden is, maar hooguit in de vrije tekstvelden.

De GIDS-Kubus is geen openbaar databestand dat voor eenieder inzichtelijk is. Niettemin kan ervan uitgegaan worden dat de politiemedewerkers die met de GIDS-Kubus werken bereid zijn om informatie aan te leveren.²¹ Daar waar het gaat om verregaande bewerking van data van politiezijde, zoals het ontdebelen, het draaien van een complexe query of het extern koppelen aan andere registraties, zal van politiezijde mogelijk een vergoeding voor het gewerkte aantal dagdelen gevraagd worden.

Op basis van de beschikbare informatie kan geconcludeerd worden dat de GIDS-Kubus bruikbaar is voor zowel interne als externe koppeling van registraties. Bovendien is een classificatie van de ernst te geven en kunnen gegevens niet-herleidbaar worden verstrekt.

4.1.2 Profiellijst Huiselijk Geweld van Advies- en Onderzoeksgroep Beke

Als aanvulling op de derde landelijke meting huiselijk geweld op basis van landelijke politiecijfers voert Advies- en Onderzoeksgroep Beke een verdieping naar de achtergronden van huiselijk geweld uit. Hiervoor dragen alle 25 politieregio's de eerste 40 incidenten huiselijk geweld vanaf 1 februari 2006 aan. In dit onderzoek is ook aandacht voor bijvoorbeeld de rol van kinderen (als getuige) in de gezinnen waar huiselijk geweld plaatsvindt, voor riskante gewoonten en wapengebruik, voor herhaald slachtofferschap en voor de strafrechtelijke en niet-strafrechtelijke aanpak.

De 1000 zaakbeschrijvingen zijn niet direct te gebruiken voor een zelfstandige omvangschatting van huiselijk geweld, want er bestaat ten eerste in deze gegevens geen beeld van het *dark figure*. Bovendien kan er sprake zijn van een periode-effect, omdat de eerste 40 zaken uit februari 2006 als uitgangspunt zijn genomen. Daarmee biedt deze registratie geen mogelijkheid tot interne danwel externe koppelbaarheid.

Indirect kunnen twee aspecten van deze profiellijst bijdragen aan de omvangschatting, namelijk het aantal correct ingevulde profiellijsten en de aanpak als maat van ernst. Het eerste aspect geeft een indicatie van de kwaliteit van bedrijfsprocessensystemen, waarmee in de omvangschatting via bijvoorbeeld de GIDS-Kubus rekening gehouden kan worden. De profiellijst biedt zicht op de (niet-)strafrechtelijke vervolgacties die zijn ondernomen (zie bijlage 4). Toch biedt de omvang van de registratie te weinig mogelijkheden om ingezet te worden voor de omvangschatting van huiselijk geweld.

21. Natuurlijk is hiervoor wel de toestemmingsprocedure via het College van procureurs-generaal vereist.

4.1.3 De Module Integrale Bevraging (MIB) van de politie

Deze applicatie is in 2004 operationeel geworden. MIB genereert actuele en historische informatie over personen die in een doelgroep zijn gelabeld. Hierdoor kan dadergericht worden aangepakt. Doelgroepen zijn onder meer veelplegers, cliënten van de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ) en criminele jeugd. De MIB kan worden geraadpleegd door het OM, de GGZ en politie. Tevens faciliteert de MIB het vastleggen van afspraken over personen tussen ketenpartners. Zo kan de politie 24 uur per dag zien wie de casemanager van welke veelpleger is. Het werk van politie, OM en GGZ wordt op deze wijze beter op elkaar afgestemd en leidt tot een adequate, integrale afdoeningmodaliteit. De MIB bevat managementinformatie-*tools*, zodat er bijvoorbeeld ingezoomd kan worden op buurtniveau waar het geweld zich afspeelt, bijvoorbeeld: hoe vaak is huiselijk geweld gepleegd?²²

Aan de MIB kleeft een aantal cruciale kanttekeningen voor het onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld. De MIB is een betrekkelijk jong en nog volop in ontwikkeling; de mogelijkheden van gegevensuitwisseling voor andere onderzoeken zijn bijvoorbeeld nog niet onderzocht. De MIB is primair niet bedoeld voor statistieken, maar bevat gegevens van en voor ketenpartners. De gegevens vallen binnen de verantwoordelijkheid van de regionale korpsen zelf, waardoor de kans bestaat dat iedere politieregio het gebruik van de MIB voor het onderzoek zal moeten autoriseren.

Buiten de verplichte landelijke doelgroepen (bijvoorbeeld veelplegers) ligt de doelgroepenbepaling per politieregio verschillend. Zo kan huiselijk geweld in sommige korpsen wel een aparte doelgroep vormen, maar in andere politieregio's niet. Ieder korps bepaalt zelf de niet-verplichte doelgroepen. Bovendien kan de registratie, op verdachteniveau, niet gefilterd worden op huiselijk gewelditems, zoals geweld, stalking en dergelijke. Daarmee biedt deze registratie vooralsnog geen goede perspectieven voor de omvangschatting van huiselijk geweld.

4.1.4 COMPAS van het OM

Het Communicatiesysteem Openbaar Ministerie Parket Administratie Systeem (COMPAS) is het registratiesysteem dat wordt gebruikt door de arrondissementsparketten en de griffies van rechtbanken. Het OM werkt hier sinds 1988 mee. Het is een decentraal, op lokale netwerken draaiend systeem. Voor iedere delictsoort wordt door middel van een specifieke code de mogelijkheid geschapen om alle zaken gecategoriseerd te registreren zodat hiervan de ontwikkeling in kaart kan worden gebracht. Vanuit de Aanwijzing Huiselijk Geweld van het College van procureurs-generaal (2003) wordt de registratie van huiselijk geweldzaken verplicht gesteld. Hiervoor is de zogenaamde Evenementenindicator Huiselijk Geweld in het leven geroepen.

22. Bron: www.politie.nl.

Hoewel de registratie van huiselijk geweldzaken vanuit de Aanwijzing Huiselijk Geweld verplicht is, was de evenementenindicator huiselijk geweld²³ tot voor kort geen verplichte code in de zin dat het een niet te passeren veld is. Uit ingewonnen informatie blijkt dat op arrondissementniveau inmiddels wordt overgegaan op een verplichte code huiselijk geweld. Dit gebeurt alleen niet tegelijkertijd, waardoor bijvoorbeeld arrondissement Arnhem per 1 juni 2007 is overgegaan op de verplichte code. Sommige arrondissementen hebben deze code ook ingevoerd, maar andere gaan hier nog op over in de (nabije) toekomst.

Omdat het verplicht invullen van de huiselijk geweldcode in COMPAS dus nog niet landelijk is doorgevoerd, is de OM-registratie niet honderd procent sluitend en geeft deze geen betrouwbaar beeld van het aantal huiselijk geweldzaken. Daarbij komt, dat de administratieve krachten die in COMPAS registreren vaak geen volledige huiselijk geweldzaken zien en dus soms niet als zodanig registreren. Daardoor kan het voorkomen dat OM-dossiers niet herleid worden tot huiselijk geweld.

Een positief punt is dat het binnen COMPAS mogelijk is om te selecteren op huiselijk geweld. Daaraan kun je de mate van ernst koppelen, bijvoorbeeld:

- mishandeling;
- bedreiging;
- stalking;
- poging tot mishandeling.

Ook valt te selecteren op tenlastelegging en uitspraak, waardoor de verschillen daarin te herleiden zijn. Dit geeft een beeld van de mate waarin een huiselijk geweldzaak met succes is vervolgd.

COMPAS is te koppelen aan de GIDS-Kubus, maar dit vereist enig kunst- en vliegwerk. Politiegegevens zijn namelijk zaakgericht en OM-gegevens persoonsgericht, waardoor deze gegevens weer op een lijn gebracht moeten worden. Volgens kenners bij de CIP lukt dit in minimaal 90 procent van de gevallen, maar dit vereist inzet van uren, zowel van de kant van de politie als van het OM.

Voor het onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld is het een nadeel dat COMPAS een lokaal karakter draagt. Dit vereist afstemming met ieder arrondissement over het leveren van COMPASdata. Een verzachtende omstandigheid is, dat deze verzameling van data centraal via het Landelijk Parket kan lopen.²⁴

23. In COMPAS is een registratieveld opgenomen waarin deze code aangegeven kan worden. Zo kan men aan deze code zien dat het om een huiselijk geweldzaak gaat.

24. Natuurlijk is hier toestemming van het College van procureurs-generaal voor nodig.

Een complicerende factor is dat het COMPASsysteem vervangen zal worden door het Geïntegreerd Proces Systeem (GPS).²⁵ GPS ondersteunt de behandeling van strafzaken in de eerste lijn door het OM en de Rechtspraak. Het informatiesysteem vervangt de huidige systemen bij het OM en de Rechtspraak. Het is een nieuw, integraal en landelijk systeem waarin het papieren strafdossier uiteindelijk wordt vervangen door een digitaal dossier. GPS zal meer dan COMPAS aansluiten op de digitale aanlevering van dossiers door de politie. De voordelen van GPS komen daarmee de keten als zodanig ten goede en de kwaliteit en efficiency van de informatie-uitwisseling tussen politie en OM worden verbeterd. De start van GPS staat vóór eind 2007, te beginnen in Amsterdam, Den Bosch en het CVOM. Aansluitend zullen telkens dakpansgewijs per cluster parketten de eerste releases worden uitgerold. Dit zal in 2008 worden afgerond. Gelijktijdig worden de volgende releases getest, in pilotsituaties uitgeprobeerd en gereed gemaakt voor landelijke uitrol. Dit kan veel ruis veroorzaken als het gaat om de omvangschatting van huiselijk geweld.

Samenvattend lijkt COMPAS van het OM niet geschikt voor de vangst-hervangstmethode, zowel wat interne als externe koppelbaarheid betreft. COMPAS is hooguit inzetbaar voor de mate van ernst en de vervolgbaarheid.

4.1.5 OMDATA van het Parket-Generaal van het OM

OMDATA is een informatiesysteem van het Parket-Generaal van het OM. Het maakt gebruik van een ander, al langer bestaand informatiesysteem, Rapsody, dat weer is gebaseerd op COMPAS. Rapsody onttrekt bepaalde gegevens aan COMPAS die voor beleidsinformatie van belang zijn, en slaat die op in een bevragebare vorm. Het is een decentraal systeem met afzonderlijke databases in elk van de negentien arrondissementen, die ieder alleen gegevens over de strafzaken in het eigen arrondissement bevatten. OMDATA voegt de gegevens van de negentien Rapsody-systemen samen tot een landelijke gegevensverzameling, waarbij geen noemenswaardige bewerkingen optreden. Wat betreft het soort gegevens dat beschikbaar is, verschilt OMDATA dus niet van Rapsody.

Een voordeel van OMDATA boven COMPAS is het centrale karakter van de dataverzameling. OMDATA biedt informatie over de instroom van zaken bij het OM en de afhandeling van die zaken door het OM en door de rechter. Per zaak is uitgebreide informatie beschikbaar over daders, slachtoffers, de aard van de gepleegde feiten, de verschillende handelingen en beslissingen in de zaak door het OM en de rechter en eventueel de opgelegde straffen.

Een beperking van OMDATA is gelegen in het verleden. Alleen van de uitspraken in de laatste jaren is betrouwbare informatie beschikbaar. Van de uitspraken in jaren daar-

25. Bron: http://rijksbegroting.minfin.nl/rijksbegroting_nl.

voor is alleen informatie beschikbaar over de delicten die (primair) ten laste zijn gelegd. OMDATA is eigendom van het college van procureurs-generaal en wordt zelfstandig beheerd door het Parket-Generaal. Op de gegevens van OMDATA is de Wet Justitiële en Strafvorderlijke Gegevens van toepassing. Het gebruik van gegevens voor onderzoek en statistiek is verder gereguleerd in een circulaire. In beginsel kunnen alleen niet-herleidbare gegevens worden verstrekt, tenzij toestemming van de Minister van Justitie is verkregen voor het verkrijgen van persoonsgegevens.

Ook voor OMDATA geldt dat GPS een verandering in registratie zal brengen, maar niet op korte termijn. Als sluitstuk van GPS zal een managementinformatiemodule worden ontwikkeld die OMDATA zal vervangen. Tot die tijd blijft OMDATA operationeel als landelijk informatiesysteem.

OMDATA heeft met dezelfde tekortkoming in volledigheid van registratie te maken als COMPAS. Zolang huiselijk geweld niet standaard wordt geregistreerd, blijft er binnen de OM-registratie sprake van onderrapportage. Omdat de verplichte code nog niet volledig is doorgevoerd in de arrondissementen, kan OMDATA geen grotere rol van betekenis spelen dan COMPAS. Bovendien verloopt de verzameling van OMDATA vanuit Compas met enige vertraging, waardoor deze gegevensset niet bruikbaar lijkt voor 2008. Hiermee vervalt de bruikbaarheid voor vangst-hervangstschattingen wat betreft de koppelbaarheid, maar bestaan dezelfde (beperkte) mogelijkheden als bij COMPAS wanneer het gaat om ernst en vervolgbaarheid van huiselijk geweld.

4.1.6 Recidive Inschattings Schalen (RISc) van de reclassering²⁶

De RISc is een diagnostisch instrument dat is te gebruiken voor alle justitiabelen, gedetineerd en niet-gedetineerd. RISc bestaat sinds 2003 en wordt gestuurd door de What Works-benadering. Het brengt criminogene factoren in kaart en indiceert wat nodig is om dit te verbeteren. De RISc baseert zich op de stand van zaken in wetenschappelijk onderzoek en in de praktijk van het werken met justitiabelen. Inmiddels heeft de RISc 30.000 risicotaxaties opgeleverd, die weer als input dienen voor het bijsturen van de RISc. Ook voortschrijdend wetenschappelijk inzicht zorgt voor bijstelling van het diagnostisch instrument. De recidive-inschatting verloopt via een indicatieprocedure volgens de schaal 'laag', 'midden' en 'hoog'. De RISc is opgedeeld in dertien thema's (bijvoorbeeld 'huisvesting en wonen', 'opleiding, werk en leren', 'druggebruik' en 'alcoholgebruik') met elk hun eigen leefgebieden. In het thema 'relaties' komt het leefgebied 'huiselijk geweld' voor.

De basis voor de Recidive Inschattings Schalen (RISc) ligt in het proces-verbaal van de politie en de behandeling van zaken in eerste aanleg. Daardoor valt de RISc te beschouwen als een derivaat van politie- en OM-cijfers.

26. Hieronder verstaan we zowel Reclassering Nederland en de verslavingsreclassering als de reclasseringstak van het Leger des Heils.

Het leefgebied huiselijk geweld, dat onder het thema relaties is opgenomen, is ten tijde van de ontwikkeling van RISc, voor 2003, niet onderkend als een belangrijke recidiverende handeling. Daardoor zijn in de RISc niet voldoende items over huiselijk geweld opgenomen. Bij de reclassering bestaat daarom het vermoeden dat een risicotaxatie via RISc van huiselijk geweld te vaak in de categorie 'laag recidiverisico' valt. Hier zou ook een verband bestaan met politiesepots, waardoor de delictgeschiedenis te weinig richting de reclassering doorsijpelt.

Rond oktober 2007 wordt een onderzoek van het Trimbos-instituut openbaar gemaakt. Dit onderzoek, in opdracht van Reclassering Nederland, richt zich op huiselijk geweld-aspecten uit de B-safer, een Canadees risicotaxatie-instrument. Dit kunnen een aanvulling vormen op de reeds bestaande huiselijk gewelditems in de RISc. Aangezien de integratie van extra huiselijk gewelditems in de RISc zich kennelijk nog niet hebben uitgekristalliseerd, wordt afgeraden de RISc voor de omvangschatting te gebruiken.

4.1.7 Cliënt Volg Systeem (CVS) van de reclassering

Het reclasseringswerk wordt ondersteund door het CVS, dat in 2001 reclasseringsbreed is ingevoerd. In dit landelijke informatiesysteem worden de dossiers van alle cliënten van de reclassering ingevoerd, hetgeen de overdracht van cliënten vergemakkelijkt. Ook draagt het CVS bij tot uniforme kwaliteit van de geleverde reclasseringsproducten en verschaft het beleidsinformatie.

Het CVS is vooral een procesmatig werkdocument voor medewerkers van de reclassering. Hierin zijn tabbladen opgenomen met vrije velden voor verslaglegging omtrent de vorderingen van cliënten. Huiselijk geweld komt hierin ter sprake, maar zeker niet op gestructureerde wijze. Vandaar dat ook deze registratie van de reclassering voor de omvangschatting afvalt.

4.1.8 Kortom

De GIDS-Kubus is binnen de justitiële keten inzetbaar voor de omvangschatting van huiselijk geweld, zowel voor interne als externe koppeling. Voor de interne koppeling van de GIDS-Kubus is bijvoorbeeld te veronderstellen dat de 'zware' gevallen van huiselijk geweld een grotere kans van voorkomen hebben en dat de 'lichte' gevallen van huiselijk geweld een kleinere kans van voorkomen hebben. Door gebruik te maken van de 'ernst'-variabelen zal de vangst-hervangstmethode voor de voorkomende 'lichte' gevallen een groter aantal bijschatten dan voor de 'zware' gevallen, die al beter vertegenwoordigd zullen zijn in de GIDS-Kubus. Overigens is het niet mogelijk om uit te splitsen naar etniciteit.

Daarnaast zijn COMPAS en OMDATA in samenhang met de GIDS-Kubus te gebruiken als het gaat om nader inzicht in de ernst van het huiselijk geweld. De vraag is of dit meerwaarde heeft, aangezien de GIDS-Kubus ook op zichzelf staande ernstscores kan leveren (namelijk aard van huiselijk geweld en strafdreiging).

4.2 De gezondheidsketen

4.2.1 Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH) van NIVEL²⁷

Het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH) is een netwerk van 85 geautomatiseerde huisartspraktijken met bijna 350.000 ingeschreven patiënten.²⁸ De LINH-huisartsen verzamelen op continue basis 'productiegegevens' over aandoeningen, aantallen contacten, geneesmiddelvoorschriften en verwijzingen. Het doel van LINH is representatieve, continue, kwantitatieve en kwalitatieve informatie over de door Nederlandse huisartsen geleverde zorg te genereren. De informatie uit LINH dient voor onderbouwing van het landelijk beleid, wetenschappelijk onderzoek en het beantwoorden van vragen over het gezondheidszorgbeleid in het algemeen. LINH is in 1991 opgezet. Tot op dat moment ontbrak het aan continue informatie over het handelen van de huisarts in Nederland.

De LINH-registratie loopt via de computer van huisartsen. Dit gaat via zogenaamde ICPC-coderingen (International Classification of Primary Care), waarin huiselijk geweld geen vastgelegde code is. Huiselijk geweld komt alleen terug in de vrije velden, waardoor de LINH geen optie is voor de omvangschatting huiselijk geweld.

4.2.2 Continue Morbiditeitsregistratie (CMR) Peilstations van NIVEL

De CMR vindt haar basis in een representatieve groep van 66 Nederlandse huisartsen in 50 praktijken. Hun patiëntenpopulatie bestrijkt ongeveer 1% van de Nederlandse bevolking en is verspreid naar regio en over stad en platteland. De huisartsen rapporteren wekelijks of op jaarbasis over het vóórkomen van een aantal ziekten, gebeurtenissen en verrichtingen, die in routine-registraties ontbreken en daarin niet gemakkelijk op te nemen zijn. De gegevens worden geordend naar leeftijd en geslacht van de patiënt, naar regio en naar verstedelijking van het praktijkgebied. De CMR bestaat sinds 1970. Elk jaar publiceert het Nivel een jaarrapport met de gegevens van de CMR. Een onderwerp dat van 2003 tot 2006 terugkeerde was seksueel geweld. Ieder jaar wordt geïnventariseerd of en welke nieuwe onderwerpen opgenomen worden in de CMR.

Op het moment wordt binnen de CMR niet op huiselijk geweld geregistreerd. Vanuit het NIVEL wordt opgemerkt dat dit per 1 januari 2008 of 2009 wel zou kunnen. Hiervoor dient het NIVEL benaderd te worden, alhoewel huiselijk geweld per 1 januari 2008 waarschijnlijk niet meer geïntegreerd kan worden. De CMR werkt met een twaalfstal aandachtsvelden via digitale vragenlijsten voor huisartsen. In deze vragenlijsten wordt niet op naam geregistreerd, hooguit op geboortedatum en geslacht geregistreerd. Gezien het vooralsnog ontbreken van de huiselijk geweldcomponent vervalt de CMR voor de omvangschatting.

27. NIVEL is het Nederlands instituut voor onderzoek van de gezondheidszorg. Zie www.nivel.nl.

28. Op basis van de situatie in december 2004.

4.2.3 Letsel Informatie Systeem (LIS) van Consument en Veiligheid

Met behulp van LIS wordt informatie geregistreerd over patiënten die zich melden op de Spoedeisende Hulpafdeling (SEH) van een ziekenhuis. Consument en Veiligheid maakt gebruik van deze informatie om risicogroepen en risicofactoren te signaleren en om prioriteiten te stellen in de probleemgebieden. Uiteindelijk resulteert dit in preventieve maatregelen. Daarnaast is LIS ook van belang om mogelijke effecten van maatregelen in te schatten en te volgen. De ziekenhuizen die deelnemen aan LIS vormen een representatieve steekproef van de algemene en academische ziekenhuizen in Nederland. Op basis van deze steekproef kan een betrouwbare schatting gemaakt worden van het totaal aantal SEH-behandelingen naar aanleiding van ongevallen in Nederland. Eenmaal per jaar brengt Consument en Veiligheid het rapport 'Spiegelinformatie' uit. Hierin staan overzichten van wat er dat jaar in LIS is geregistreerd.

Aan LIS nemen dertien van de ruim honderd Nederlandse ziekenhuizen deel (zie bijlage 5). Deze dertien leveren over 2005 gezamenlijk 98.866 SEH-behandelingen aan. Volgens Consument en Veiligheid (2005) vormt dit aantal een representatieve steekproef van de algemene en academische ziekenhuizen met een SEH in Nederland.²⁹ In tabel 4.1. is het aantal SEH-behandelingen opgedeeld naar de oorzaak.

Tabel 4.1: aantallen en percentages SEH-behandelingen naar oorzaak

Oorzaak	Aantallen	Percentage
Privé-ongeval	53.285	54
Sportblessure	17.633	18
Verkeersongeval	14.477	15
Arbeidsongeval	9.147	9
Geweldpleging	3.594	4
Automutilatie	1.709	2
Onbekend	11	0

Bron: Letsel Informatie Systeem 2005, Consument en Veiligheid

Het grote nadeel van LIS voor de omvangschatting is dat de patiëntenadministratie niet is opgenomen. Weliswaar worden persoonsidentificerende gegevens vermeld, maar deze zullen allemaal teruggekoppeld moeten worden naar de deelnemende ziekenhuizen. Daarvoor is toestemming nodig van alle dertien ziekenhuizen afzonderlijk. Navraag bij Consument en Veiligheid levert geen harde toezegging op over de kans dat de toestemming van alle deelnemende ziekenhuizen rondkomt.

29. Via andere registratiegegevens in ziekenhuizen is het aantal SEH-behandelingen per jaar te extrapoleren uit het aantal LIS-registraties. Voor 2005 leidt dit tot 840.989 SEH-behandelingen. Daarmee vertegenwoordigen de LIS-registraties 11,8 procent van het totaal geschatte SEH-behandelingen.

Formele toestemming van de deelnemende ziekenhuizen is voor de omvangschatting waarschijnlijk ook niet nodig. Hoewel binnen LIS niet op geboortedatum is te selecteren, biedt de combinatie geboorteaar, geboortemaand, viercijferige postcode (letters of huisnummers zijn niet vermeld) en de datum van het opgelopen letsel mogelijkheden voor externe koppeling met de GIDS-Kubus. Daarvoor is het niet noodzakelijk dat LIS een landelijke dekking heeft, aangezien hierin al binnen de GIDS-Kubus is voorzien. De aanname is dan dat de opnamekans in de GIDS-Kubus in die gebieden die wel in LIS zitten identiek is aan de opnamekans in GIDS-Kubus in die gebieden die niet in LIS zitten (Zwane et al., 2004).

De interne koppeling binnen LIS is om twee redenen problematisch. Ten eerste valt niet uit te sluiten dat slachtoffers aan 'ziekenhuisshoppen' doen. Dit houdt in dat zij bekendheid met hun huiselijk geweldprobleem willen voorkomen door steeds naar andere ziekenhuizen te gaan. De participatie van slechts dertien ziekenhuizen in LIS vormt in dit geval dan ook een nadeel. Om tot een landelijke omvangschatting te komen zou natuurlijk gebruik kunnen worden gemaakt van de eerder genoemde extrapolatie, waarbij de LIS-registraties 11,8 procent van het totaal geschatte SEH-behandelingen in Nederland vertegenwoordigen. Toch blijft ook dit een ruwe schatting.

De tweede reden dat interne koppeling problematisch is, is dat binnen een viercijferige postcode verschillende personen met exact dezelfde geboorteaar en -maand kunnen wonen die betrokken zijn bij huiselijk geweld. Deze kunnen abusievelijk aangezien worden voor één slachtoffer, waardoor de incidentfrequentie verkeerd wordt geïnterpreteerd. Vergeleken met de verhuisproblematiek bij de GIDS-Kubus lijken de risico's van deze dubbeltellingen ons groter.³⁰

Ook is het bij het beoordelen van LIS belangrijk om nauwkeurig de definitie van huiselijk geweld te bekijken. De variabele 'relatie slachtoffer-dader' bestaat bijvoorbeeld uit de volgende velden:³¹

1. Kind-ouder
2. Partner
3. Ex-partner
4. Andere bekende
5. Andere relatie
6. Bekende, niet gespecificeerd
7. Onbekende

30. Vanwege privacyredenen worden vanuit de ziekenhuizen geen patiëntnummers verstrekt aan Consument en Veiligheid. Dit betekent dat iedere SEH-behandeling binnen LIS een uniek SEH-nummer krijgt en interne koppelbaarheid op nummer niet mogelijk is.

31. Zie bijlage 6 voor een volledig overzicht van LIS-velden in de Basis Data Set.

Omdat de huiselijke kring van een slachtoffer naast (ex-)partners ook kan bestaan uit familieleden of huisvrienden, is het dus de vraag wat in dit geval met velden 4 tot en met 7 dient te gebeuren. Een ander voorbeeld is de locatie van het huiselijk geweld. LIS gebruikt onder andere 'in woonhuis' en 'om woonhuis', voor huiselijk geweld relevante velden, maar bijvoorbeeld ook 'scholen en dagverblijven' en 'speelgelegenheden, attractie- en bungalowparken'. De vraag hierbij is, hoezeer de term 'geweld in huiselijke kring' kan en moet worden opgerekt.

LIS heeft een Basis Data Set (BDS). Daaruit valt, in samenspraak met Consument en Veiligheid, bijvoorbeeld de volgende *query* te draaien:³²

- eerste selectie: OORZAAK LETSEL: 3 'geweld' en 6 'privé'
- tweede selectie: LOKATIE 1: 1 'in woonhuis' 2 'om woonhuis' 10 'speelgelegenheden'
- derde selectie: relatie slachtoffer-dader, bijvoorbeeld: 1 'kind-ouder' 2 'Partner' 3 'Ex-partner'.³³

Het betreft dus een herleide registratie van huiselijk geweld, aangezien huiselijk geweld geen variabele is binnen de oorzaken van letsel. Verder kan de verwachting bestaan dat er bij huiselijk geweldincidenten die bij de SEH terecht komen sprake is van de 'zwaardere' gevallen. Dit wordt bevestigd door Consument en Veiligheid. Toch kan het ook zo zijn dat slachtoffers vanuit hun hulpvraag eerder kiezen voor een SEH dan de hogere drempel van het melden c.q. doen van aangifte bij de politie. Voor een indicatie van de ernst van letsel bestaat de mogelijkheid om de doorverwijzingsgegevens in de analyse te betrekken. Deze verlopen namelijk van 'behandeld en ontslagen' via bijvoorbeeld 'verwezen naar operatiekamer' of 'verwezen naar intensive care' tot 'overleden'. Ten slotte zijn er geen data opgenomen over de etniciteit van slachtoffers, dus hierop uitsplitsen is niet mogelijk.

Voor het bouwen van een *query* verwacht Consument en Veiligheid ongeveer drie weken nodig te hebben. Dit vergt ongeveer 10 uur à 90 euro per uur. Vooralsnog is het op dit moment niet opportuun om een voor dit vooronderzoek bestemde *query* voor bijvoorbeeld 100 records te bouwen, aangezien dit evenveel tijd en moeite kost als het bouwen van een gehele *query*.

32. Hiervoor is het van belang om de definitie van huiselijk geweld goed af te bakenen.

33. Door een geïnterviewde wordt opgemerkt dat aan deze selectie het artefact van het zwijgzame slachtoffer kleeft, vooral in het geval van de partner als huiselijk geweldpleger.

4.2.4 Kortom

Binnen de gezondheidsketen biedt alleen LIS mogelijkheden voor de omvangschatting van huiselijk geweld, hoewel LIS geen rechtstreeks huiselijk geweldveld bevat. Voor de externe koppeling aan de GIDS-Kubus is voor LIS geen landelijke dekking noodzakelijk, vanuit de eerder omschreven aanname van gelijke opnamekansen. Hoewel in LIS geen zeer specifieke personalia zijn opgeslagen, kunnen via het geboortjaar, de geboortemaand, de viercijferige postcode en de incidentdatum omvangschattingen mogelijk uitgevoerd worden. Binnen LIS bestaat geen informatie over de etniciteit van slachtoffers.

Voor de interne koppeling binnen LIS is het beperkt aantal deelnemende ziekenhuizen een aandachtspunt. Er wordt dan een omvangschatting uitgevoerd op basis van dertien ziekenhuizen die moet worden opgehoogd voor alle ziekenhuizen in Nederland, maar de vraag hierbij is op welke wijze dit zou moeten. Ook bestaat er een mogelijkheid dat verschillende mensen met dezelfde basale persoonsgegevens abusievelijk voor één persoon met meerdere huiselijk geweldletsels worden beschouwd of dat slachtoffers meerdere, ook niet bij LIS aangesloten ziekenhuizen frequenteren.

4.3 De hulpverleningsketen

4.3.1 Indicatoren Openbare Gezondheidszorg van de GGD

Eens in de vier jaar voert iedere Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD)³⁴ een landelijke monitor onder volwassenen uit. Daarvoor is door de Inspectie voor de Gezondheidszorg (2007) een indicatorenset ontwikkeld. Eén van de indicatoren is huiselijk geweld. Het is de bedoeling dat alle GGD-en data verzamelen en de informatie uit de monitor aanleveren bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM), waardoor een landelijke database met gegevens over de openbare gezondheidszorg ontstaat.

Huiselijk geweld is vanaf 2007 voor het eerst opgenomen in de nieuwe indicatorenset. Eens in de vier jaar voert iedere GGD een landelijke monitor onder volwassenen uit. Er is gekozen voor anonieme interviews als onderzoeksmethode. Daardoor is de dataset niet intern en extern koppelbaar voor de omvangschatting. Een tweede punt is dat niet alle GGD-en op hetzelfde tijdstip monitoren. Dat kan betekenen dat een GGD die in 2006 een monitor zonder huiselijk geweld heeft afgenomen pas in 2010 de monitor met de huiselijk geweldvragen gebruikt.³⁵

4.3.2 Regeling Maatschappelijke Opvang in de vrouwenopvang

Sinds 2005 bestaat een registratieplicht voor instellingen in de maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.³⁶ Hierin staan de volgende gegevens:

- demografische gegevens van de cliënt;
- gegevens over de (probleem)situatie van de cliënt;
- in- en uitstroomgegevens van de cliënt.

Aan de te registreren gegevens is een unieke cliëntcode toegevoegd, dus de gegevens zijn aan de cliënt gekoppeld. De bron voor deze gegevens vormt het registratiesysteem van de instelling zelf. De probleemgegevens hebben betrekking op huisvesting, relaties, financiën, dagelijkse activiteiten en functioneren, justitie en veiligheidskwesaties, lichamelijk functioneren, psychische functioneren en verslaving. Indien huiselijk geweld tot de probleemsituatie behoort, wordt dit geregistreerd.

De registratie op basis van de regeling Maatschappelijke Opvang is in 2007 van start gaan, op basis van een pilot. Uiteindelijk is besloten om huiselijk geweld niet op te nemen als apart aandachtsveld, vanwege de vrees voor privacyschendingen bij de vrouwenopvang. Vandaar dat deze registratie voor het onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld niet bruikbaar is.

34. Op het moment zijn er 32 GGD-en in Nederland. Uiteindelijk zullen hiervan 25 GGD-en overblijven. Deze zijn dan gekoppeld aan de 25 veiligheidsregio's, conform aan de politieregio's.

35. Te zijner tijd is deze registratie mogelijk bruikbaar voor de multipliemethode.

36. Bron: www.st-ab.nl.

4.3.3. Kindermishandeling IT-systeem (KITS) van het AMK

Dit systeem is sinds 2002 operationeel en in opdracht van de ministeries van Justitie en VWS ontwikkeld. Met dit systeem kunnen alle AMK's op eenduidige wijze hun gegevens registreren, overdragen en verspreiden. Op basis van de Wet op de Jeugdzorg mag het AMK na een melding persoonsgegevens vastleggen, gegevens opvragen bij de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) en beschikken over gegevens uit politieregisters zonder toestemming van de betrokkene(n). Sinds 1 juni 2007 is het voor de medewerkers van de AMK's mogelijk om onder 'aard van de mishandeling' ook 'getuige van huiselijk geweld' aan te vinken. Daarmee is formeel onderscheid gemaakt tussen kinderen die zelf slachtoffer van lichamelijk, psychisch of seksueel misbruik zijn, danwel getuige zijn van relationeel geweld tussen partners.

KITS is geen landelijk systeem, maar een regionaal georganiseerde registratie die op uniforme wijze wordt ingevuld. Dit betekent dat het AMK-dossier 'warm' wordt overgedragen aan het AMK in de nieuwe regio als een cliënt verhuist. Jaarlijks groeien 40.000 eerste contacten bij het AMK uit tot 10.000 onderzoeken.³⁷ De technische begeleiding van KITS wordt uitgevoerd door Ordina in Nieuwegein. Binnen KITS is een *querytool* voorhanden dat ook voor onderzoeksdoeleinden ingezet kan worden.

Sinds begin juni 2007 is KITS uitgerust met de nieuwe aanvinkmogelijkheid 'getuige van huiselijk geweld'. Dit maakt het mogelijk om direct te selecteren op relationeel huiselijk geweld via kinderen. Daarvóór werd deze *query* gedraaid via de velden 'mishandeling' en vervolgens 'geweld binnen gezin', maar dit hoeft niet uitsluitend huiselijk geweld te zijn. Gezien de brede definitie die bij huiselijk geweld gehanteerd wordt (inclusief kinderen) kunnen we binnen KITS dus zowel inzoomen op kinderen als slachtoffer en als getuige van huiselijk geweld. Bovendien maakt de GBA de externe koppeling met GIDS-Kubus eenvoudig.

Voor wat betreft de interne koppeling merken we het volgende op. Het is voor ons onderzoek van belang dat verschillende instanties (politie, scholen, artsen, bureaus, anonieme meldingen, et cetera) meldingen kunnen doen binnen KITS.³⁸ In deze zin is voor vangst-hervangst schattingen KITS te beschouwen als een bestand waarin de externe koppeling reeds heeft plaatsgevonden. De ene instantie zal andere informatie aanleveren dan een andere instantie en in die zin is het volledige bestand een bestand met veel ontbrekende gegevens. Er is echter methodologie ontwikkeld om dit probleem op te lossen (Zwane en Van der Heijden, 2007). Bij het maken van een omvangschatting op basis van KITS moet wel in acht genomen worden dat kindermishandeling slechts een deel van het totaalbeeld van huiselijk geweld geeft. Toch kan dit ook voor de omvangschatting waardevolle informatie opleveren.

37. Hierbij wordt uitgegaan van anderhalf tot twee betrokken kinderen per onderzoek.

38. In gesprekken met KITS-experts is gesproken over een aanlevering vanuit de politie richting de AMK's van 25 tot 30 procent van het totaal aantal AMK-zaken.

Verder is ook is het selecteren op herhaald (getuige zijn van) huiselijk geweld een optie binnen KITS, maar in de ernst hiervan valt, zo blijkt uit gesprekken met Ordina, geen onderverdeling te maken. Alle informatie over KITS overziend, lijkt het registratiesysteem veelbelovend voor het onderzoek naar de omvangschatting van huiselijk geweld, zowel ten aanzien van de interne als de externe koppelbaarheid.

Wat wordt geregistreerd binnen KITS en wat zijn de queryeisen?

Binnen KITS komen onder andere de volgende gegevens voor:

- alle personalia van het kind en de ouder(s)/verzorgers;
- adresgegevens, uitgesplitst naar woonadres (ligt voor het onderzoek het meest voor de hand), verblijfadres, postadres en vestigingadres (bijvoorbeeld school);
- de volledige postcode, dus inclusief de twee letters en het huisnummer;
- het kind als 'melder', 'slachtoffer' en/of 'pleger';
- de omgeving van het kind via 'gezin en omgeving' als 'melder' of 'vermoedelijke pleger';
- culturele achtergrond: via een geïntegreerde lijst kan het land van herkomst worden aangeklikt;
- leefsituatie: samenstelling gezin (een of meerdere ouders), al dan niet huwelijk, stiefouder, et cetera.

Voor het draaien van een *query* is een aantal zaken vereist:

- in overleg met Ordina worden de bedoeling van en de noodzakelijke velden binnen de *query* vastgesteld;
- voor het draaien van de *query* moet toestemming gevraagd worden aan het Dagelijks Bestuur van KITS; tot op heden zijn persoonsgegevens nog nooit verstrekt zonder encryptie;³⁹
- Ordina stelt de programmatuur voor de *query* op en stuurt deze naar de zestien AMK's in Nederland, die op een lokale database werken;
- De zestien AMK's draaien de *query* op hun bestand en sturen deze, al dan niet in combinatie met een encryptieprogramma, terug naar Ordina;
- Ordina voegt de data samen in een excelbestand voor het onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld.

Voordat we bij het kostenoverzicht komen, is het van belang de noodzaak tot encryptie toe te lichten. Encryptie komt namelijk in beeld als KITS gekoppeld dient te worden aan andere registraties (externe koppeling).

39. Inmiddels is overleg gevoerd met de voorzitter van het Dagelijks Bestuur van KITS. Deze geeft aan vooralsnog voor de onderzoeksdoeleinden open te staan voor het verstrekken van versleutelde data (via encryptie).

Encryptie

Als gewerkt moet worden met een koppelbare sleutel tussen bestanden (bijvoorbeeld KITS en politiebesteden), dan zullen de data niet op personen herleidbaar moeten zijn. Hiervoor biedt encryptie mogelijkheden. Het bij de omvangschatting betrokken onderzoeksbureau maakt allereerst een sleutel die Ordina niet kent. In bijvoorbeeld een *query* op postcodes met vier letters, twee cijfers en een huisnummer (in dit voorbeeld dus 10 tekens) maakt het onderzoeksbureau een sleutel richting 10 totaal andere tekens. Daarvoor is het van belang dat ieder cijfer of letter dezelfde positie krijgt na encryptie. De essentie is dat het onderzoeksbureau de sleutel van de encryptie kent, maar Ordina niet.

Vervolgens voeren de AMK's de *query* en de encryptie uit en sturen ze de data naar Ordina. Ordina levert vervolgens de data aan het onderzoeksbureau. Daarnaast levert Ordina aan het onderzoeksbureau een encryptieprogramma om dezelfde versleuteling toe te passen op bijvoorbeeld de postcodes van een politiebested, waardoor matches mogelijk zijn. Eenzelfde encryptie kan ook op namen plaatsvinden, alhoewel hierbij het risico van verkeerde spelling vaker zal voorkomen.

Aan het draaien van een *query* zijn de volgende kosten verbonden:

- voor Ordina maximaal 20 uur à 100 euro per uur voor het maken van een *query* tot het afleveren van een database in Excel;⁴⁰
- mogelijk de inzet van medewerkers bij de AMK's en eventuele kosten hiervoor;
- in het geval van encryptie: drie- à vierduizend euro voor Ordina voor het bouwen van encryptiesoftware;
- in het geval van encryptie: inzet AMK-medewerkers voor het uitvoeren van de encryptie binnen ieder AMK, inzet van tijd en kosten mogelijk.

4.3.4 Informatiesysteem Jeugdzorg (IJ) van Bureau Jeugdzorg

Het Informatiesysteem Jeugdzorg (IJ) is een landelijk ondersteunend systeem voor alle medewerkers van Bureau Jeugdzorg, dus van jeugdreclasserders, via voogden tot het management. Naast een registratiesysteem is het ook een *workflow*-systeem, een betalingssysteem en een managementinformatiesysteem. Huiselijk geweld kan hierin terugkomen via de vrije invoervelden.

Huiselijk geweld is geen specifiek item binnen IJ, maar wordt opgenomen in de vrije invoervelden. De velden die huiselijk geweld het dichtst benaderen, lopen via de hoofdcategorie 'Kindbedreigende situaties', met als opties 'verwaarlozing', 'lichamelijke

40. Evenals bij LIS van Consument en Veiligheid wordt aangegeven dat het draaien van een test-*query* van bijvoorbeeld 100 records geen verschil maakt met het draaien van een volledige *query*. Ordina geeft aan dat de inspanning bestaat uit een richttijd en -prijs. De berekening hangt ook af van de complexiteit van de *query*. Als er bijvoorbeeld veel velden bijkomen die met een gecombineerde *query* opgevraagd moeten worden, zullen de kosten hoger liggen.

mishandeling', 'psychische mishandeling' en 'overig'. Bovendien is het geen dadergericht systeem, wat betekent dat er geen gegevens over daders zijn opgenomen.

Via het Verbeterd Indicatiebesluit (VIB) wordt het vanaf juli 2008 wel de bedoeling om bij elke aanmelding standaardvragen op te nemen over huiselijk geweld. Alle Bureaus Jeugdzorg hebben zich hieraan gecommitteerd en gaan in de registratie samenwerking zoeken met de AMK's en hun methodieken op het gebied van vragen en testen via KITS.

Ook is onderlinge uitwisseling tussen Bureau's Jeugdzorg via IJ lastig. Bureaus Jeugdzorg rapporteren richting de provincie, zodat de uitwisseling vaak tot dat gebied beperkt blijft. Waarschijnlijk is het na juli 2008 via LRAP, een tool binnen IJ, mogelijk om gegevens te koppelen.

Gezien de vrije velden op huiselijk geweld, het ontbreken van daderinformatie en de provinciale focus is IJ, kort samengevat, geen registratiesysteem dat van betekenis kan zijn voor de omvangschatting van huiselijk geweld.

4.3.5 PSYGIS van de GGZ

PSYGIS is een informatiesysteem dat de dossiervorming, de planning van de primaire processen en de administratieve verantwoording van GGZ-instellingen ondersteunt. PSYGIS zorgt voor de verantwoording en facturatie van geleverde zorg, de aanlevering van de Zorggegevensset en van de Diagnose Behandeling Combinaties (DBC's) aan hiervoor bestemde, landelijke databases. Sinds 1 januari 2006 wordt via artikel 30a Wet Tarieven Gezondheidszorg (WTG) een minimale dataset in PSYGIS vereist. Omdat huiselijk geweld binnen de GGZ-instellingen vanuit de overheid prioriteit heeft, kan iedere GGZ-instelling deze geweldssoort als apart veld opnemen.

PSYGIS heeft onder de GGZ-instellingen een dekking van ongeveer 50 procent. Bovendien zijn de GGZ-instellingen niet landelijk aan elkaar gekoppeld. Bij de GGZ in Nijmegen bestaat de aanklikmogelijkheid 'geweld naar personen: huiselijk geweld', maar iedere GGZ-instelling kan dit op een andere wijze hebben vormgegeven. Bovendien is aparte registratie op huiselijk geweld binnen de GGZ niet verplicht omdat iedere GGZ in Nederland de vrijheid heeft om zelf bepaalde categorieën aan te brengen. Het kan ook zijn, dat iedere GGZ een aparte code hangt aan huiselijk geweld. In Nijmegen is dat bijvoorbeeld code '052', maar dit kan per instelling verschillen.

PSYGIS beschikt voornamelijk over personalia van daders. Slachtoffers zijn hierin niet of amper opgenomen. Verder wordt PSYGIS in de toekomst vervangen door een nieuw systeem: SYNAPS. Al met al biedt PSYGIS geen basis om als input te dienen voor de omvangschatting.

4.3.6 NEMESIS van het Trimbos-instituut

NEMESIS (Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study) is het eerste groot-schalige, landelijke onderzoek naar de geestelijke gezondheid van de algemene bevolking in Nederland. Het onderzoek werd tussen 1996 en 1999 uitgevoerd door het programma Epidemiologie van het Trimbos-instituut en is gebaseerd op een steekproef onder 7.076 personen (Vollebergh et al., 2003). Het geeft niet alleen een beeld van de geestelijke gezondheid van de Nederlander tussen de 18 en de 65 jaar, maar ook van de toegankelijkheid van de geestelijke gezondheidszorg en van de vraagkant van de zorg. Het Trimbos-instituut lanceert een vervolg, NEMESIS II, waarvoor de dataverzameling eind 2009 afgerond zal zijn. Ook in NEMESIS II zullen ruim 7000 mensen geïnterviewd worden, waaronder over externaliserend probleemgedrag, zoals de gedragsstoornis, antisociale persoonlijkheidsstoornis en ADHD bij volwassenen. Nieuw in het onderzoek is, dat ook vragen over huiselijk geweld gesteld gaan worden. Binnen NEMESIS II zal het verder mogelijk zijn om personalia van personen te registreren.

Omdat de dataverzameling in NEMESIS II pas in 2009 afgerond zal zijn, kan dit databestand geen onderdeel vormen van een omvangsschatting van huiselijk geweld.

4.3.7 Registratie bij ASHG's

De ASHG's zijn wettelijk verplicht om jaarlijks het aantal registraties huiselijk geweld aan de centrumgemeente te presenteren. Elke centrumgemeente moet jaarlijks namelijk richting het rijk verslag doen van de voortgang en functioneren van het ASHG. De wijze waarop ASHG's moeten registreren, staat nergens officieel vermeld. Toch is begin 2006 een uniforme gegevensset voor registratie ontwikkeld (Jansen et al., 2006, zie bijlage 2). De registratie van de ASHG's wordt meestal weggezet bij het registratiesysteem van de organisatie waar het ASHG is ondergebracht. Vaak is dit het registratiesysteem van de GGD, het Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) of de vrouwenopvang.

De ASHG's zijn decentraal opgestart tussen 2003 en 2007. Omdat ze gekoppeld zijn aan verschillende instanties worden niet dezelfde registratiesystemen gebruikt. Voor dit onderzoek is onder de ASHG's een enquête uitgezet over de inhoud en wijze van registreren (zie bijlage 7). Van de 37 ASHG's heeft 68 procent (25 stuks) gereageerd.

Een inventarisatie van de reacties (zie bijlage 8) levert op dat veel van de ASHG's weliswaar registreren in Regas, een registratiesysteem van de Federatie Opvang (de brancheorganisatie van de maatschappelijke opvang), maar hier regelmatig een eigen systeem naast hebben lopen of zelfs nog handmatig registreren. Daarbij komt, dat de minimale gegevensset voor de registratie bij de ASHG's (zie wederom bijlage 2) in een minderheid van de gevallen gebruikt wordt. Weliswaar heeft een enkeling deze gegevensset nog als voorbeeld gebruikt, maar uiteindelijk toch losgekoppeld van de eigen registratie. Ook zijn er ASHG's die een eigen systeem hebben laten ontwikkelen.

Soms is het aanleveren van registratie voor het onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld ook niet mogelijk. Als daarbij de afstemming tussen de verschillende registratiesystemen en de uiteenlopende vragenlijsten worden meegenomen, is het meenemen van de ASHG-registratie in het onderzoek naar de omvang van huiselijk geweld vooralsnog geen optie.⁴¹

4.3.8 Kortom

Van alle hulpverleningsregistraties biedt KITS vooralsnog als enige goede perspectieven voor een omvangschatting van huiselijk geweld. Binnen KITS wordt geregistreerd op diverse soorten kindermishandeling en sinds kort ook op kinderen als getuige van relationeel huiselijk geweld. Een *query* binnen KITS is zowel inzetbaar voor interne als externe koppeling van gegevens. Daarvoor is versleuteling van de registratie een duidelijke wens. Binnen de hulpverleningsregistraties bestaat geen mogelijkheid tot inzicht in de ernst van het huiselijk geweld.

4.4 Alle registraties samengevat

Dit vooronderzoek biedt een scala aan registraties waarin huiselijk geweld in meer of mindere mate is opgenomen. Het is belangrijk om op te merken dat dergelijke registraties vaak primair niet bedoeld zijn om huiselijk geweld te registreren, maar om management-, proces- en algemene incidentinformatie te genereren. Daar waar huiselijk geweld wel het hoofditem van de registratie is, bij de ASHG's, zorgt de diversiteit aan registratiesystemen, de ontwikkelingsfase waarin ASHG's zich bevinden en de verschillende basisgegevens die worden verzameld vooralsnog voor een fragmentarische huiselijk geweldregistratie. In de hiernavolgende tabel staan de mogelijkheden van de registraties voor de vangst-hervangstschatting schematisch weergegeven:

41. Op basis van een evaluatie die eind dit jaar verschijnt, wordt bepaald of het zogenaamde Informatieknooppunt Huiselijk Geweld, waarin (in ieder geval) ASHG-informatie wordt gekoppeld, landelijk zal worden uitgerold.

Tabel 4.2: een overzicht van de registraties

Registratie	Bruikbaar	Aandachtspunten
Justitiële keten <i>Gids-Kubus</i>	++	<ul style="list-style-type: none"> • Verhuizingsdubbeltellingen eruit halen • Geen etniciteit
<i>Profiellijst huiselijk geweld</i>	-	nvt
<i>MIB</i>	-	nvt
<i>COMPAS</i>	+	<ul style="list-style-type: none"> • Toestemming op arrondissementniveau • Geen etniciteit
<i>OMDATA</i>	+	<ul style="list-style-type: none"> • Toestemming op niveau landelijk parket • Geen etniciteit
<i>RISc</i>	-	nvt
<i>CVS</i>	-	nvt
Gezondheidsketen <i>LINH</i>	-	nvt
<i>CMR</i>	-	nvt
<i>LIS</i>	+/-	<ul style="list-style-type: none"> • Dubbeltellingen door basale personalia • Geen zicht op ziekenhuisshoppers • Landelijke omvang versus LIS-ziekenhuizen • Geen etniciteit
Hulpverleningsketen <i>Indicatoren Openbare Gezondheidszorg</i>	-	nvt
<i>Regeling Maatschappelijke Opvang</i>	-	nvt
<i>KITS</i>	+/-	<ul style="list-style-type: none"> • Gegevens versleutelen • Geen zicht op ernst huiselijk geweld • Voornamelijk op kinderen gericht
<i>IJ</i>	-	nvt
<i>PSYGIS</i>	-	nvt
<i>NEMESIS</i>	-	nvt
<i>ASHG-registratie</i>	-	nvt

++ Bruikbaar voor de omvangschatting, zowel intern als extern koppelbaar

+ Bruikbaar voor de ernst en vervolgbaarheid van huiselijk geweld

+/- Mogelijk bruikbaar voor de omvangschatting, verder inzicht via query vereist

- Niet bruikbaar voor de omvangschatting

Binnen de justitiële keten is betrekkelijk veel mogelijk. De GIDS-Kubus valt zowel in- (herhaaldelijk huiselijk geweld) als extern (met andere bestanden) te koppelen en COMPAS (danwel OMDATA) kan de mate van ernst (en vervolgbaarheid) weergeven. In de gezondheidsketen biedt LIS mogelijkheden voor een externe koppeling van bestanden en inzicht in de ernst van een incident. Het uitfilteren van herhaalde incidenten is hierin echter lastig. Zowel voor de GIDS-Kubus als LIS is het niet mogelijk te onderzoeken op etniciteit van daders en/of slachtoffers. Ten slotte biedt KITS in de hulpverlening goede mogelijkheden om incidenten van huiselijk geweld te koppelen met andere bestanden op diverse niveaus (personalia, adres, postcode, GBA), zowel bij kinderen als slachtoffer als getuige van huiselijk geweld. Ook is binnen KITS een

indicatie te geven voor herhaaldelijk huiselijk geweld, maar niet van de ernst van een incident.

Als we kijken naar de voor- en nadelen van de interne en externe koppelaarbaarheid van de potentieel bruikbare bestanden (exclusief de registraties voor de ernstscore) dan biedt tabel 4.3 ten slotte een overzicht.

Tabel 4.3: een overzicht van de koppeloptyes en hun voor- en nadelen

Interne koppeling binnen	Voordelen	Nadelen
GIDS-Kubus	<ul style="list-style-type: none"> • querykennis reeds aanwezig • diverse variabelen mogelijk • landelijke dekking 	<ul style="list-style-type: none"> • GBA niet in alle records • geen etniciteit
LIS		<ul style="list-style-type: none"> • personalia zijn niet volledig • geen landelijke dekking • geen etniciteit
KITS	<ul style="list-style-type: none"> • landelijke dekking 	<ul style="list-style-type: none"> • alleen kinderen • medewerking AMK's nodig
Externe koppeling tussen	Voordelen	Nadelen
GIDS-Kubus en LIS	<ul style="list-style-type: none"> • mogelijk onafhankelijke bestanden 	<ul style="list-style-type: none"> • basale personalia bij LIS
GIDS-Kubus en KITS	<ul style="list-style-type: none"> • goed koppelbaar 	<ul style="list-style-type: none"> • overlap in aanmelding • schatting beperkt tot kinderen
LIS en KITS	<ul style="list-style-type: none"> • mogelijk onafhankelijke bestanden 	<ul style="list-style-type: none"> • basale personalia bij LIS • schatting beperkt tot kinderen
GIDS-Kubus, LIS en KITS	<ul style="list-style-type: none"> • voor het meest brede beeld 	<ul style="list-style-type: none"> • waarschijnlijk te complex • schatting beperkt tot kinderen

Dit alles overziend, willen we tevens een volgorde in voorkeur voor de zeven hierboven genoemde vangst-hervangstopaties geven. Gezien de omstandigheid dat KITS zich beperkt tot kinderen, heeft het gebruik van KITS als zelfstandige registratie voor een interne koppeling of een externe koppeling met de GIDS-Kubus en/of LIS onze laagste prioriteit.

Vanwege de kwaliteit van de GIDS-Kubus heeft een omvangschatting op alleen deze registratie (interne koppeling) de voorkeur. Een tweede voorkeur is een externe koppeling tussen de GIDS-Kubus en LIS. Een gevolg van deze koppeling is wel, dat er hooguit gekeken kan worden naar slachtoffers van huiselijk geweld, in tegenstelling tot een analyse binnen de GIDS-Kubus alleen. Een in hoofdstuk 3 beschreven voorwaarde voor een externe koppeling was de onafhankelijkheid van bestanden. Hieraan lijkt in het geval van de GIDS-Kubus en LIS voldaan, althans, deze voorwaarde lijkt niet op voorhand geschonden als gecontroleerd wordt voor de ernst van de huiselijk geweldsituatie. Hieraan gerelateerd is de voorwaarde van gelijke insluitkansen. Door een ernstvariabele mee te nemen in de omvangschatting kan deze vervangen worden door

de aanname dat, voor gelijke ernst, de insluitkansen gelijk zijn. Ook deze aanname lijkt niet onrealistisch.

Vooraf de velden binnen de GIDS-Kubus bieden voldoende aanwijzingen voor de vangst-hervangstmethodiek. Aan LIS kleeft het nadeel dat huiselijk geweld via enkele selecties in het databestand herleid moet worden. Een consequentie van het ontbreken van twee politieregio's (Haaglanden en Amsterdam-Amstelland) is wel, dat de informatie van het VU Medisch Centrum niet meegenomen kan worden in de externe koppeling.⁴²

Onze derde optie bestaat uit een interne koppeling binnen LIS, met de beperking dat herhaald slachtofferschap hierbinnen sterk beïnvloed wordt door manco's in de registratie.

42. Voor de regio Haaglanden is dit niet nodig, aangezien er geen Haags ziekenhuis participeert in LIS. Er zijn aanwijzingen dat de huiselijk geweldgegevens uit politieregio Amsterdam-Amstelland toch meegenomen kunnen worden in de analyse, zodat er geen noodzaak lijkt om het Amsterdamse LIS-ziekenhuis uit de analyse te verwijderen.

V Conclusies

5.1 De balans opgemaakt

In tegenstelling tot het vangst-hervangstonderzoek naar huiselijk geweld in Haarlem (Oosterlee en Vink, 2006) hebben we in dit vooronderzoek te maken met verschillende registratiemethoden en -systemen bij en zelfs tussen instellingen. Dit aandachtspunt maakt een kritische blik richting alle registraties noodzakelijk, omdat de betrouwbaarheid van vangst-hervangstschattingen hierbij gebaat zijn.

De justitiële keten rond huiselijk geweld begint bij de politie als opsporende instantie. Gevoeglijk mag ervan worden uitgegaan dat de politie binnen deze keten over de meeste registraties huiselijk geweld per jaar beschikt; daar komen immers alle meldingen, aangiften en ambtshalve vervolgingen binnen. Na politie- en OM-sepots en de registratie in COMPAS resteren er steeds minder registraties, om uiteindelijk te eindigen met de registraties binnen de RISc en het CVS bij de reclassering. Daarmee valt de politie binnen deze keten sinds 2004 'traditioneel' te beschouwen als de meest betrouwbare leverancier van huiselijk geweldcijfers in Nederland. Daarom is de GIDS-Kubus goed te gebruiken voor zowel interne als externe koppeling van bestanden. Gezien de (nog) summiere opname van huiselijk gewelditems in de RISc en de louter vrije velden in het CVS zijn deze registraties geen optie voor een vangst-hervangstschatting. De lokaal aangestuurde registratie COMPAS en daaruit landelijk voortkomende OMDATA kunnen vanwege de incidenten die buiten de registratie vallen hooguit ingezet worden voor een indicatie van de ernst van huiselijk geweld en de vervolgbaarheid daarvan.

De gezondheidsketen is zich steeds meer bewust van het opnemen van huiselijk geweld in de registratie. Toch is in nog geen enkele registratie een specifiek item over huiselijk geweld opgenomen. De LINH werkt met huiselijk geweld in vrije tekstvelden, die voor vangst-hervangstschattingen een tijdsintensieve bewerking betekenen. Binnen de CMR bestaan mogelijkheden om huiselijk geweld in de toekomst in de vragenlijst op te nemen, maar daar kleeft het nadeel van de anonimiteit van de vragenlijst aan. De bescherming van persoonsgegevens is sowieso een gevoelig punt bij gezondheidsinstellingen die beschikken over registraties. Niettemin biedt LIS, de in de gezondheidsketen potentieel meest interessante registratie voor vangst-hervangstschattingen, mogelijkheden voor externe koppeling met vooral de GIDS-Kubus. Aan LIS zitten voor de interne koppeling enkele minpunten, waardoor minder duidelijk zicht op herhaaldelijk huiselijk geweld bestaat.

De hulpverleningsketen beschikt over de meeste registratiesystemen als het gaat om de opname van facetten van huiselijk geweld. Daarvan is er één puur ingericht op huiselijk geweld: de ASHG-registratie, maar deze is te verschillend opgezet om een

landelijk beeld van huiselijk geweldincidenten te geven. De andere registraties (Indicatoren Openbare Gezondheidszorg, Regeling Maatschappelijke Opvang, IJ, PSYGIS en NEMESIS) zitten nog in de ontwikkelingsfase op het gebied van huiselijk geweld en/of hebben nog geen eenduidige codering danwel landelijke dekking. De enige die er in deze keten uit springt is KITS, hoewel hierbij het belang van de definitie van huiselijk geweld speelt. Hier gaan we in de volgende paragraaf dieper in.

Dit vooronderzoek levert zowel mogelijkheden voor interne als externe koppelingen van registraties op. Daaraan kleven natuurlijk de nodige nadelen, mede omdat registraties voor verschillende doeleinden zijn bedoeld en met andere velden werken. Toch wegen de voordelen van een bredere omvangschatting dan tot op heden is uitgevoerd ook mee. In hoofdstuk 4 zijn de voor- en nadelen naast elkaar gezet, maar één van de belangrijkste redenen die voor een brede omvangschatting pleit is daarbij nog niet genoemd. Dit is het laten participeren van vooral de gezondheids- en hulpverleningsketen in het bepalen van de omvang van huiselijk geweld. Het vooronderzoek heeft namelijk het inzicht opgeleverd dat veel organisaties het belang van goede registratie onderkennen. Hieraan kan voor een belangrijk deel tegemoet worden gekomen door deze instellingen, daar waar mogelijk, te laten participeren in een andere manier van het bepalen van de omvang van huiselijk geweld.

Uiteindelijk levert het vooronderzoek de volgende opties voor de omvangschatting van huiselijk geweld op, in volgorde van voorkeur:

- interne koppeling van de GIDS-Kubus;
- externe koppeling tussen de GIDS-Kubus en LIS;
- interne koppeling van LIS;
- omvangschatting beperken tot kinderen en KITS intern en extern koppelen.

5.2 Richtinggevende adviezen rond enkele aandachtspunten

Uit het vooronderzoek komen enkele punten van aandacht naar voren die we in deze paragraaf willen bespreken en waarvoor we enkele suggesties aandragen.

De definitie van huiselijk geweld

Door Van Dijk et al. (1997) is huiselijk geweld gedefinieerd als 'geweld dat door iemand uit de huiselijke of familiekring van het slachtoffer gepleegd is'. Deze kring bestaat uit (ex-) partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden. Centraal hierbij staat de relatie tussen dader en slachtoffer en niet de locatie van het gepleegde delict. Huiselijk geweld betreft dus niet alleen binnenshuis gepleegd geweld, maar omvat ook delicten waarbij (ex-)partners, gezinsleden, familieleden en huisvrienden elkaar buitenshuis geweld aandoen. Huiselijk geweld kan fysiek, seksueel en psychisch van aard

zijn, waaronder bedreiging en belaging ('stalking'). Huiselijk geweld kan gericht zijn tegen kinderen, tegen volwassen mannen en vrouwen en tegen ouderen.

Deze brede definitie leidt in het geval KITS aan de GIDS-Kubus wordt gekoppeld tot problemen. Omdat het AMK zich richt op kinderen als slachtoffer en getuige van (huiselijk) geweld, ontstaat het verschil met de politieregistratie, omdat deze kindslachtoffers van huiselijk geweld integraal meeneemt. Waar wij in het onderzoek voorstander van zijn, is het gefaseerd doorvoeren van de vangst-hervangstmethodiek bij de omvangbepaling van huiselijk geweld. Door vangst-hervangst in verschillende fasen uit te voeren, kan de aandacht uitgaan naar de mogelijkheid de bestanden te koppelen. Door bijvoorbeeld in de eerste fase kinderen als getuige (bijvoorbeeld in KITS) buiten de omvangschatting te laten, wordt de definitie duidelijker gevolgd. Daarmee richt een eerste vangst-hervangstonderzoek naar de omvang van huiselijk geweld zich dus primair op zelf ervaren geweld, waarbij vrienden en bekenden als daders natuurlijk ook meegenomen kunnen worden. Op basis van de ervaringen die vervolgens met het eerste landelijke vangst-hervangstonderzoek naar huiselijk geweld zijn gedaan, kan beschouwd worden hoe kinderen als getuige van huiselijk geweld meegenomen kunnen worden in een eventuele tweede onderzoeksfase.⁴³

Het draaien van een *query*

De beheerders van LIS en KITS hebben aangegeven dat de kosten die met de programmering voor een *query* gepaard gaan zwaarder wegen dan het draaien van de *query* zelf. Het laatste wordt door de computer uitgevoerd, het eerste kost inzet van manuren, vereist een toestemmingsprocedure en een eventuele encryptie. Het draaien van een voor dit vooronderzoek bestemde *query* op 100 zaken is, alhoewel voorgesteld, daarom niet mogelijk gebleken. Vandaar dat we pleiten voor het opnemen van een voorfase in het eigenlijke vangst-hervangstonderzoek. Deze voorfase dient te bestaan uit een pilot waarin de mogelijkheden tot het daadwerkelijk intern en extern koppelen van bestanden wordt uitgediept. De kosten hiervoor blijven beperkt en zijn aangegeven in hoofdstuk 4. In deze voorfase kan de nadruk dan, naast technische koppelbaarheid, liggen op de definiëring en operationalisering van huiselijk geweld. Zo registreert LIS namelijk niet primair op huiselijk geweld, maar valt dit fenomeen wel via zoek sleutels te herleiden. In tegenstelling tot de GIDS-Kubus is dus bij LIS niet met 100 procent zekerheid te stellen dat het om huiselijk geweld handelt. Toch biedt LIS voldoende perspectief om in het vervolgonderzoek met de vangst-hervangstmethodiek mee te nemen. Daarom moet in dat onderzoek gekozen worden voor een beslismoment, waarin op basis van een tussenevaluatie besloten kan worden om al dan niet definitief door te gaan met LIS in de omvangschatting.

43. Een punt dat voor het bovenstaande pleit, is een eventuele opname van de ernst en/of vervolgbaarheid van huiselijk geweld via COMPAS of OMDATA. In deze systemen wordt kindermishandeling steevast onder zeden geplaatst.

Vooraf het plaatsen van meerdere personen onder één label (herhaald huiselijk geweld) is een aandachtspunt binnen LIS. Mocht dit zo zijn, dan komt dit in de voorfase van het vervolgonderzoek naar voren en kan er besloten worden om LIS niet aan de GIDS-Kubus te koppelen. Daarmee kan de voorfase van het vervolgonderzoek ook beschouwd worden als een trialonderzoek: pas tijdens het werken met de data komen de sterke en zwakke punten hiervan naar voren.⁴⁴

44. In dit kader is het volgende punt van aandacht ook van belang. Bij koppelbare gegevens zal bekeken moeten worden in hoeverre ontkennende slachtoffers ('ik ben gestruikeld') in bijvoorbeeld LIS meegenomen moeten worden in de omvangschatting samen met de GIDS-Kubus.

Literatuurlijst

Aaron, D.J., Y.F. Chang, N. Markovic en R.E. La-Porte. Estimating the lesbian population: A capture-recapture approach. *Journal of Epidemiology and Community Health* 57, 2003, blz. 207-209.

Bishop, Y.M.M., S.E. Fienberg en P.W. Holland. *Discrete Multivariate Analysis: Theory and Practice*. MIT Press, Cambridge, 1975.

Bloor, M. Population Estimation without Censuses or Surveys: A Discussion of Mark-recapture Methods Illustrated by Results from Three Studies. *Sociology* 39, 2005, blz. 121-138

Boehning, D. en R. Kuhnert. Equivalence of truncated count mixture distributions and mixtures of truncated count distributions. *Biometrics*, 2006.

Boehning, D., E. Dietz, R. Kuhnert en D. Schoen Mixture models for capture-recapture count data. *Statistical methods and application* , 2005, blz. 1-15.

Boehning, D. B. Suppawattanabodee, W. Kusolvisitkul en C. Viwatwongkasem. Estimating the number of drug users in Bangkok 2001: a capture-recapture approach using repeated entries in one list. *European journal of epidemiology*, 19, 2004, 1075-1083.

Boehning, D. en D. Schoen. Nonparametric maximum likelihood estimation of population size based on the counting distribution. *Applied Statistics*, 54, 2005, 721-738.

Bunge, J. en M. Fitzpatrick. Estimating the number of species: a review. *Journal of the American Statistical Association*, 88, 1993, blz. 364-373.

Burt, R.S. en D. Ronchi. Measuring a large network quickly. *Social Networks* 16, 1994, blz 91-135.

Cameron, A.C. en P. Trivedi. *Regression Analysis of Count Data*. Cambridge University Press, USA, 1988.

Chao, A. Estimating animal abundance with capture frequency data. *Journal of Wildlife Management*, 52, 1988, blz. 295-300.

Chao, A., P. Say, S.Lin, W. Shau, en D. Chao. The applications of capture-recapture models to epidemiological data. *Statistics in Medicine*, 20, 2001, 3123-3157.

Charlier, C.V.L. Die zweite Form des Fehlergesetzes. *Arkiv fur Matematik, Astronomi och Fysik* No 15, blz. 1-35, 1902.

College van procureurs-generaal, *Aanwijzing Huiselijk Geweld*. Den Haag: ministerie van Justitie, 2003.

Collins M.F. en R.M. Wilson. Automobile Theft: Estimating the Size of the Criminal Population. *Journal of Quantitative Criminology* 6, blz. 395-409, 1990.

Consument en Veiligheid, *Letsel Informatie Systeem. Factsheet 2005*. Amsterdam: Consument en Veiligheid, 2005.

Consument en Veiligheid, *Letsel Informatie Systeem. Variabelen en classificaties van de Basis Data Set en Modules*. Amsterdam: Consument en Veiligheid, 2005.

Darcy, L., and D.L. Jones. The size of the homeless men population of Sydney. *Australian Journal of Social Issues*, 10, blz. 208-215, 1975.

David, B. en T.A.B. Snijders. Estimating the size of the homeless population in Budapest, Hungary. *Quality and Quantity* 36, blz. 291-303, 2002.

Dewit, D.J. en B. Rush. Assessing the Need for Substance Abuse Services: A Critical Review of Needs Assessment Models. *Evaluation and Program Planning* 19, blz. 41-64, 1996.

Dijk, T. van, Flight, S., Oppenhuis, E. en Duesmann, B., *Huiselijk geweld: aard, omvang en hulpverlening*. Hilversum: Intomart, 1997.

Elliot, M.R. en R.J.A. Little. A Bayesian Approach to 2000 Census Evaluation Using ACE Survey Data and Demographic Analysis. *Journal of the American Statistical Association* 100, 2005, blz 380-388.

Efron, B. en R. Thisted. Estimating the number of unseen species: how many words did Shakespeare know? *Biometrika*, 63, blz. 435-447, 1976.

Engbersen, G., R. Staring, J. Van der Leun, J. de Boom, P. Van der Heijden en M. Cruijff. *Illegale vreemdelingen in Nederland. Omvang, overkomst, verblijf en uitzetting*. Rotterdam, Erasmus Universiteit: RISBO, 2002.

Ferwerda, H. *Huiselijk geweld: de voordeur op een kier. Omvang, aard en achtergronden in 2004 op basis van landelijke politiecijfers*. Dordrecht: Schefferdrukkerij, 2004.

Ferwerda, H. *Binnen zonder kloppen. Omvang, aard en achtergronden van huiselijk geweld in 2005 op basis van landelijke politiecijfers*. Dordrecht: Schefferdrukkerij, 2006.

Fienberg, S.E., M.S. Johnson en B.W. Junker. Classical Multilevel and Bayesian Approaches to Population Size Estimates Using Multiple Lists. *Journal of the Royal Statistical Society, A* 162, blz. 383-405, 1999.

Frischer, M., M. Hickman, L. Kraus, F. Mariani en L. Wiessing. A comparison of different methods for estimating the prevalence of problematic drug misuse in Great Britain. *Addiction*, 96, blz. 1465-1476, 2001.

Greene, M.A. en Stollmack, S. Estimating the number of criminals. In: Fox, J.A. (ed.) *Models in quantitative criminology*. New York: Academic Press, blz. 1-24, 1981.

Greene, W.H. *LIMDEP version 7.0, User's manual*. New York: Econometric Software, Inc., 1995.

Greene, W.H. *Econometric Analysis*. New York: Prentice-Hall International, 1998.

Hay, G. Capture-recapture estimates of drug misuse in urban and non-urban settings in the north east of Scotland. *Addiction*, 95, blz. 1795-1803, 2000.

Hickman, M., S. Cox, J. Harvey, S. Howes, M. Farrell, M. Frischer, G. Stimson, C. Taylor en K. Tilling. Estimating the prevalence of problem drug use in inner London: a discussion of three capture-recapture studies. *Addiction*, 94, blz. 1653-1662, 1999.

Hirasing R.A. De incidentie van diabetes mellitus bij 0-19 jarigen in Nederland (1988-1990). *Nederlands Tijdschrift voor de Geneeskunde*, 139, blz. 1088-91, 1995.

Hoogteijling, E.M.J. *Raming van het aantal niet in de GBA geregistreerden*. Voorburg/Heerlen: Centraal Bureau voor de Statistiek, 2002.

Hope, V.D., M. Hickman en K. Tilling. Capturing crack cocaine use: estimating the prevalence of crack cocaine use in London using capture-recapture with covariates. *Addiction*, 100, blz. 1701-1708, 2005.

Inspectie voor de Gezondheidszorg, *Openbare gezondheidszorg, Indicatoren, Basisset 2007*. Den Haag: Inspectie voor de Gezondheidszorg, 2007.

International Working Group for Disease Monitoring and Forecasting. Capture-recapture and multiple-record systems estimation 1: history and theoretical development. *American Journal of Epidemiology*, 142, 1047-1058, 1995.

Jackson, C.N. On the True Density of Tsetse Flies. *The Journal of Animal Ecology*, 2, blz. 204-209, 1933.

James, T.B. en N.A. Price. Measurement of the Change in Populations through Time: Capture-Recapture Analysis of Population for St. Lawrence Parish, Southampton, 1454 to 1610. *Journal of European Economic History*, 5, blz. 719-736, 1976.

Jansen, C., C. Mensink en J. Wolf. *Quicksan Registratie Huiselijk Geweld*. Nijmegen/Utrecht: UMC St. Radboud/Trimbos-instituut, 2006.

Jansen, C., J. Wolf en P.G.M. van der Heijden. Omvang van de daklozenpopulatie in Zeeland. Resultaten van een omvangschatting in 2006. Nijmegen: Radboud Universiteit, UMC, Afdeling Maatschappelijke Zorg (32 pagina's), 2007.

Johnson N.L., S. Kotz, S. en A.W. Kemp. *Univariate Discrete Distributions, Second Edition*. New York: Wiley, 1993.

Kendall, M. en A. Stuart. *Advanced Theory of Statistics. Second Edition*. Londen: Charles Griffen and Company Limited, 1991.

Kish, L. *Survey Sampling*. New York: Wiley, 1965.

Kraus, L., R. Augustin, M. Frischer, P. Kümmler en A. Uhl, en L. Wiessing. Estimating prevalence of problem drug use at national level in countries of the European Union and Norway. *Addiction*, 98, blz. 471-485, 2003.

Lange, J.H., Y.F. Chang, en R.E. LaPorte. Use of the capture-recapture method for epidemiological studies in determining prevalence. *Acta Neurologica Scandinavica*, 109, 2004, blz. 79-80.

Larson, A., A. Stevens en G. Wardlaw. Indirect estimates of 'hidden' populations: capture-recapture methods to estimate the number of heroin users in the Australian capital territory. *Soc. Sci. Med.*, 39, blz. 823-831, 1994.

Leerkes, A., M. van San, G. Engbersen, M. Cruijff en P. Van der Heijden. *Wijken voor illegalen. Over ruimtelijke spreiding, huisvesting en leefbaarheid*. Den Haag: SDU Uitgevers, 2004.

Long, J. *Regression Models for Categorical and Limited Dependent Variables*. Thousand Oaks: CA, Sage, 1997.

Mason, C.M. en T. Harrison. The Size of the Informal Venture Capital Market in the United Kingdom. *Small Business Economics* 15, blz. 137-148, 2000.

Mastro, T. D., D. Kitayaporn, B.G. Weniger, S. Vanichseni, V. Laosunthorn, T. Uneklabh, C. Uneklabh, K. Choopanya en K. Limpakarnjanarat. Estimating the number of HIV-infected injection drug users in Bangkok: A capture-recapture method. *American Journal of Public Health*, 84, blz. 1094-1099, 1994.

Maxwell, J.C. en T.W. Pullum. Using a modification of the capture-recapture model to estimate the need for substance abuse treatment. *Evaluation and Program Planning*, 24, blz. 257-265, 2001.

McKendrick, A.G. *Application of Mathematics to Medical Problems. Proceedings of the Edinburgh Mathematical Society*, 44, 98-130, 1926.

Meuleners, L.B., A.H. Lee, L.R. Cercarelli en M. Legge. Estimating crashes involving heavy vehicles in Western Australia, 1999-2000: A capture-recapture method. *Accident Analysis and Prevention* 38, blz. 170-174, 2006.

Mihalic, S.W. en D. Elliott. A Social Learning Theory Model of Marital Violence. *Journal of Family Violence*, 12, blz. 21-47, 1997.

Mulry, M.H. en B.D. Spencer. Total Error in PES Estimates of Population. *Journal of the American Statistical Association* 86, blz. 839-855, 1991.

Oosterlee, A. en Vink, R.M. *De omvang van huiselijk geweld in Haarlem. Een schatting met de vangst-hervangst analysemethode, toegepast op de gegevens uit een registratieproject van acht ketenpartners binnen het Haarlemse project Geweld in het gezin*. Haarlem: GGD Kennemerland, 2006.

Platt L., M. Hickman, T. Rhodes, L. Mikhailova, V. Karavashkin, A. Vlasov, K. Tilling, V. Hope, M. Khutorksoy en A. Renton. The prevalence of injecting drug use in a Russian city: implications for harm reduction and coverage. *Addiction*, 99, blz. 1430-1438, 2004.

Pledger, S., K. Pollock en J.L. Norris. Open Capture-Recapture Models with Heterogeneity: 1. Cormack-Jolly-Seber Model. *Biometrics*, 59, blz. 786-794, 2003.

Rossi, C. Using the available data with existing models to estimate the extent of problem drug use. In: EMCDDA, *Modelling drug use: methods to quantify and understand hidden processes*, EMCDDA Scientific Monograph Series No 6, Luxemburg: Office for the official publications of the European Communities, blz. 67-90, 2001.

Rossmo, D.K. en R. Routledge. Estimating the size of criminal populations. *Journal of Quantitative Criminology*, 6, blz. 293-314, 1990.

Sanathanan, L.. Estimating the size of a truncated sample. *Journal of the American Statistical Association*, 72, blz. 669-672, 1997.

Seber, G. *The Estimation of Animal Abundance and Related Parameters*. Second edition. Charles Griffen and Company Limited. London, 1982.

Sikkel, D., Van der Heijden, P.G.M. en Van Gils, G. *Methoden voor omvangschattingen van verborgen populaties, met name illegalen*. Onderzoek en Beleid reeks, nr. 243. Den Haag: WODC, 2006.

Smit, F., J. Toet en P.G.M. Van der Heijden. City Report Rotterdam: Estimating the number of opiate users in Rotterdam using statistical models for incomplete count data. In: *European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA), Methodological pilot study of local level prevalence estimates*. Lisbon: EMCDDA, blz. 49-69, 1996.

Van der Heijden, P.G.M., E. Zwane en D. Hessen. *Schatting van aantal in Nederland verblijvende Antillianen die niet ingeschreven zijn in de GBA. Een 'capture-recapture'-analyse in opdracht van het Ministerie van Justitie*. Utrecht: Universiteit Utrecht, IOPS, 2006.

Van der Heijden, P.G.M., M.J.L.F. Cruyff en H.C. Van Houwelingen. Estimating the size of a criminal population from police records using the truncated Poissonregression model. *Statistica Neerlandica*, 57, blz. 289-304, 2003.

Van der Heijden, P.G.M., R. Bustami, M. Cruijff, G. Engbersen en H. van Houwelingen. Point and interval estimation of the truncated Poissonregression model. *Statistical Modelling*, 3, blz. 305-322, 2003.

Van der Leun, J., G. Engbersen en P.G.M Van der Heijden. *Illegaliteit en criminaliteit: schattingen, aanhoudingen en uitzettingen*. Rotterdam: Erasmus Universiteit, vakgroep Sociologie, 1998.

Vollebergh, W., De Graaf, R., Ten Have, M., Schoemaker, C., Van Dorsselaer, S., Spijker, J. en Beekman, A., *Psychische stoornissen In Nederland. Overzicht van de resultaten van NEMESIS*. Utrecht: Trimbos-instituut, 2003.

Wartna, B.S.J., Blom, M. en Tollenaar, N. *De WODC-recidivemonitor 2004*. Den Haag: WODC, 2004.

Wartna, B., *Evaluatie van daderprogramma's. Een wegwijzer voor onderzoek naar de effecten van strafrechtelijke interventies speciaal gericht op het terugdringen van recidive*. Den Haag: WODC, 2005.

Werkgroep Diagnose/Programma Terugdringen Recidive, *RISc, diagnostisch instrument voor reclassering en gevangeniswezen*. Den Haag: Programma Terugdringen Recidive, 2004.

Wickens, T. en M. L. Brech. Application of multiple-recapture methods for estimating drug use prevalence. *Journal of Drug Issues*, 23, blz. 229-251, 1993.

Wilson, R.M. en M.F. Collins. Capture-recapture estimation with samples of size one using frequency data. *Biometrika*, 79, blz. 543-553, 1992.

Winkelmann, R. *Econometric Analysis of Count Data*. Berlijn: Springer-Verlag, 1997.

Zelterman, D. Robust estimation in truncated discrete distributions with application to capture-recapture experiments. *Journal of Statistical Planning and Inference*, 18, blz. 225-237, 1988

Zelterman, D. *Advanced Log-Linear Models Using SAS*. Cary, N.C., SAS Institute, 2002.

Zwane, E.N., K. Van der Pal-de Bruin and P.G.M. Van der Heijden. The multiple records system estimator when registrations refer to different but overlapping populations. *Statistics in Medicine*, 23, blz. 2267-2281, 2004.

Zwane, E., & van der Heijden, P.G.M. Analysing capture-recapture data when some variables of heterogeneous catchability are not collected or asked in all registrations. *Statistics in medicine*, 26, 1069-1089, 2007.

Lijst met afkortingen

AMK	Advies- en Meldpunt Kindermishandeling
AMW	Algemeen Maatschappelijk Werk
ASHG	Advies- en Steunpunt Huiselijk Geweld
BDS	Basis Data Set in het Letsel Informatie Systeem
BPS	Bedrijfsprocessensysteem van de politie
CBS	Centraal Bureau voor de Statistiek
CIP	Concern Informatiemanagement Politie
CMR	Continue Morbiditeitsregistratie
COMPAS	Communicatiesysteem Openbaar Ministerie Parket Administratie Systeem
CVS	Cliënt Volg Systeem
DBC	Diagnose Behandeling Combinatie
GGD	Gemeentelijke Gezondheidsdienst
GGZ	Geestelijke Gezondheidszorg
GPS	Geïntegreerd Proces Systeem
GSB	Grote Steden Beleid
HKS	Herkenningsdienststelsel van de politie
IJ	Informatiesysteem Jeugdzorg
KITS	Kindermishandeling IT-systeem
KLPD	Korps Landelijke Politie Diensten
LHV	Landelijke Huisartsen Vereniging
LINH	Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg
LIS	Letsel Informatie Systeem
MIB	Module Integrale Bevraging
MvJ	Ministerie van Justitie
NEMESIS	Netherlands Mental Health Survey and Incidence Study
OM	Openbaar Ministerie
OMDATA	Beleidsinformatiesysteem van het Parket-Generaal van het OM
PG	procureur-generaal
RISc	Recidive Inschattings Schalen
RIVM	Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu
SCP	Sociaal Cultureel Planbureau
SCV	Stichting Consument en Veiligheid
VIB	Verbeterd Indicatiebesluit
VWS	Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
WODC	Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum
WTG	Wet Tarieven Gezondheidszorg
X-Pol	Bedrijfsprocessensysteem van de politie

Bijlage I - Lijst van sleutelinformanten en geïnterviewden

SLEUTELINFORMANTEN	
Naam	Organisatie
Annemiek Goes	MOVISIE, Utrecht
Aaf Tiems	Ministerie van VWS
Fulco Seegers	Voorlichter Landelijke Huisartsen Vereniging (LHV)
GEÏNTERVIEWDEN	
Naam	Organisatie
Robert Verheij	Coördinator LINH
Gé Donker	Coördinator CMR
Hans Rodenhuis	CIP Meppel
Lex Scholten	CIP Driebergen
Eddy Faber	GGZ Nederland
Johan van der Wal	Prismant Informatie Expertise
Karin de Goede	Prismant Informatie Expertise
Simon Smeulders	Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant
Albert Gielis	Bureau Jeugdzorg Noord-Brabant
Eefje de Ruijter	Reclassering Nederland
Jan-Henk Stegeman	Reclassering Nederland
Pamela Guldie	OM Arnhem
Marco Brugmans	Consument en Veiligheid-LIS
Jimke Roos	Consument en Veiligheid-LIS
Huib Valkenberg	Consument en Veiligheid-LIS
Henk Brouwer	Kairos Arnhem/Nijmegen
Ron de Graaf	Trimbos-instituut
Hennie Remkes	Ordina
Harry Tijs	Bureau Jeugdzorg-Dagelijks Bestuur KITS
Stéphanie Hulsbosch	Inspectie voor de gezondheidszorg
Arthur Verheij	OM Den Haag

Bijlage 2 - minimale gegevensset registratie ASHG's

Registratie Advies- en Steunpunt Huiselijk geweld / versie 280206		
Datum contact	Wijze contact: ☐ Telefonisch, direct contact ☐ Teruggebeld (volgens afspraak) ☐ E-mail ☐ Melding politie ☐ Fax ☐ Anders, namelijk:	Postcode*: Plaats*: <i>* Bij voorkeur de locatie waar het huiselijk geweld plaatsvindt</i>
Herhaald contact? ☐ J ☐ N		
1a. Informatie met betrekking tot het contact		
Hoofdvraag	Antwoordcategorie	Aanvullend (open) antwoord
Wie heeft het contact gelegd? <i>Relevante informatie graag vermelden bij punt 2a tm 2d.</i>	☐ Particulier	☐ Slachtoffer ☐ Pleger ☐ Minderjarig kind ☐ Meerderjarig kind ☐ Familie / naaste vrienden ☐ Omstander / buren / kennis ☐ Anders, namelijk:
	☐ Professional	☐ Geen verdere gegevens genoteerd ☐ Gegevens genoteerd bij punt 2a.
Wat is het resultaat na het contact? <i>Relevante informatie graag vermelden bij punt 2a tm 2d.</i>	☐ Informatie / advies gegeven	☐ Inzake actueel huiselijk geweld ☐ Inzake vermoeden huiselijk geweld ☐ Inzake huiselijk geweld algemeen ☐ Inzake voorlichting / PR ☐ Anders, namelijk:
	☐ Telefonisch of per mail hulp geboden	
	☐ Vervolgafspraak gemaakt met ASHG	☐ Afspraak voor telefonisch gesprek ☐ Afspraak voor Face-to-facegesprek ☐ Anders namelijk:
	☐ Onbegeleide verwijzing naar:	☐ Algemeen Maatschappelijk Werk ☐ Jeugdzorg ☐ Vrouwenopvang ☐ Daderhulpverlening ☐ GGZ ☐ Slachtofferhulp ☐ Verslavingszorg ☐ Politie ☐ Anders, namelijk:
	☐ Begeleide verwijzing naar:	☐ Algemeen Maatschappelijk Werk ☐ Jeugdzorg ☐ Vrouwenopvang ☐ Daderhulpverlening ☐ GGZ ☐ Slachtofferhulp ☐ Verslavingszorg ☐ Politie ☐ Anders, namelijk:
Opmerkingen / bijzonderheden		

1b. Informatie met betrekking tot de geweldssituatie		
Hoofdvraag	Antwoordcategorie	Aanvullend (open) antwoord
Zijn bij deze geweldssituatie minderjarige kinderen betrokken?	☐ Ja, als getuige. ☐ Ja, als slachtoffer van geweld ☐ Ja, als pleger van geweld ☐ Nee	<i>Zo ja, volg de interne aanwijzingen voor kindgebonden interventies en ga naar punt 7.</i>
Wat is de aard van het geweld?	☐ Lichamelijk geweld ☐ Geestelijk geweld ☐ Seksueel geweld ☐ Onbekend	☐ Geen zichtbaar letsel ☐ Zichtbaar letsel ☐ Stalking / belaging ☐ Bedreiging ☐ Emotionele verwaarlozing ☐ Onvrijwillige seksuele handelingen ☐ Onvrijwillig blootgesteld worden aan seksuele handelingen
Is er sprake van meerdere slachtoffers?	☐ Nee ☐ Ja, wederzijds geweld ☐ ja, namelijk.....slachtoffers	
Wanneer vond de geweldssituatie plaats?	☐ Heden <i>(actueel en/of angst voor geweld)</i> ☐ Verleden <i>(langer dan een half jaar geleden)</i>	☐ Acut gevaar slachtoffer of kinderen? Bel 112 of AMK 0900-1231230
Is de politie van deze situatie op de hoogte?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend	☐ Door aangifte ☐ Door melding

1c. Informatie met betrekking tot slachtoffer / pleger**		
	<i>Slachtoffer</i>	<i>Pleger</i>
Sekse	☐ V ☐ M	☐ V ☐ M
Leeftijd		
Geboorteland	☐ Nederland ☐ Suriname ☐ Ned. Antillen / Aruba ☐ Turkije ☐ Marokko ☐ Anders namelijk: ☐ Onbekend	☐ Nederland ☐ Suriname ☐ Ned. Antillen / Aruba ☐ Turkije ☐ Marokko ☐ Anders namelijk: ☐ Onbekend
Is deze persoon eerder betrokken geweest bij huiselijk geweld?	☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend	☐ Ja ☐ Nee ☐ Onbekend
Wat hebben slachtoffer en pleger voor een relatie ten opzichte van elkaar?	☐ Partner ☐ Ex-partner ☐ Minderjarig kind ☐ Meerderjarig kind ☐ Ouder <65 ☐ Ouder 65> ☐ Overige familielid ☐ Huisvriend/in ☐ Anders:	☐ Partner ☐ Ex-partner ☐ Minderjarig kind ☐ Meerderjarig kind ☐ Ouder <65 ☐ Ouder 65> ☐ Overige familielid ☐ Huisvriend/in ☐ Loverboy ☐ Anders:

** Uitgebreide persoonsgebonden informatie graag vermelden bij punt 2b tm 2d.

2a. Registratie gegevens professional

Actuele gegevens betrokken professional

Naam : mw/hr
 Instelling : Plaats instelling :
 Functie :
 Telefoon 1 : Telefoon 2 :
 E-mail :

Opmerkingen / afspraken:

2b. Registratie Persoonsgebonden gegevens slachtoffer

Actuele gegevens slachtoffer

Naam bij geboorte :
 Voornaam : O V O M
 Adres en postcode :
 Telefoonnummer :
 Veilig belmoment :
 E-mail :
 Geboortedatum :
 Spreekt betrokkene Nederlands? J / N

Geeft deze betrokkene toestemming voor het gebruik van de persoonsgegevens?

Ja Nee

Hier graag informatie opnemen over bestaande hulpverlening, begeleide verwijzing en terugkoppelingen:

2c. Registratie Persoonsgebonden gegevens pleger

Actuele gegevens (vermoedelijke) pleger

Naam bij geboorte :
 Voornaam : O V O M
 Adres en postcode :
 Telefoonnummer :
 E-mail :
 Geboortedatum :
 Spreekt betrokkene Nederlands? J / N

Geeft deze betrokkene toestemming voor het gebruik van de persoonsgegevens?

Ja Nee

Hier graag informatie opnemen over bestaande hulpverlening, begeleide verwijzing en terugkoppelingen:

2d. Registratie Persoonsgebonden gegevens kind(eren)

Actuele gegevens kind

Naam bij geboorte :

Voornaam : V M

Adres en postcode :

Geboortedatum :

Geboorteland :

Telefoon :

Veilig belmoment :

Geeft deze betrokkene toestemming voor het gebruik van persoonsgegevens?

E-mail :

Ja Nee Nvt

Spreekt betrokkene Nederlands?

Hier graag informatie opnemen over bestaande hulpverlening, begeleide verwijzing en terugkoppelingen:

Bijlage 3 - Velden in de GIDS-Kubus

Variabele	Labels
ACHTERNAAM	...
VOORNAMEN	...
GEBOORTEDATUM	XX-XX-XXXX
GESLACHT	1 Man 2 Vrouw
LEEFTIJD	0-11 12-17 18-24 25-49 50-64 65 en ouder
GBA-NUMMER	XXXXXXXXXX
WOONADRES	Plaats Straat Nummer
LOCATIE INCIDENT	Plaats Straat Nummer
DATUM FEIT	Dd.mm.jjjj
SOORT GEWELD	Psychisch Seksueel Lichamelijk Belaging Bedreiging Overig
ORGANISATIE	Politieregio Politiedistrict Politieteam
GERICHT OP	Ex-partner man Ex-partner vrouw Partner man Partner vrouw Kinderen (18-) Ouderen (55+) Ex-partner Ouders Huisvrienden Overig
NATIONALITEIT	...

Bijlage 4 – (Niet-)strafrechtelijke vervolgacties uit de profiellijst huiselijk geweld

Codelijst **niet-strafrechtelijke** vervolgactie(s)

- 01 Casusoverleg met ketenpartners
- 02 Doorverwezen naar het ASHG
- 03 Doorverwijzing door politie naar andere hulpverlening
- 04 Doorverwezen voor pleger/motivatiesprek door HV
- 05 OM-bemiddelingsgesprek
- 06 Pleger motivatiegesprek door politie en HV
- 07 Vrijwillige hulpverlening niet geaccepteerd
- 08 Verplichte hulpverlening - geaccepteerd
- 09 Zaak geseponeerd door (politie)parketsecretaris zonder HV
- 10 Zaak geseponeerd en doorgestuurd naar HV

Codelijst **strafrechtelijke** vervolgactie(s)

- 11 Agressietherapie
- 12 Behandeling (bijvoorbeeld: DOK, Groot Batelaar, Delta Bouman, De Waag, Kairos)
- 13 Civiele vordering
- 14 Contactverbod
- 15 Cursus Huiselijk Geweld
- 16 Dadertherapie c.q. –behandeling
- 17 Geldboete
- 18 Gevangenisstraf (onvoorwaardelijk)
- 19 Gevangenisstraf (voorwaardelijk)
- 20 Jeugddetentie
- 21 Leerstraf
- 22 Ontslag rechtsvervolging
- 23 Plaatsing in een psychiatrisch ziekenhuis
- 24 Plaatsing in een psychiatrische inrichting
- 25 Proeftijd
- 26 Reclasseringstoezicht
- 27 Relatietherapie
- 28 Sepot
- 29 Sepot (voorwaardelijk)
- 30 Sociale vaardigheidstraining
- 31 Straatverbod
- 32 TBS
- 33 Vrijspraak
- 34 Werkstraf

Bijlage 5 - Deelnemende LIS-ziekenhuizen

Ziekenhuisnaam	Plaats	Startdatum LIS
Streekziekenhuis Koningin Beatrix	Winterswijk	01-01-1999
Máxima Medisch Centrum	Eindhoven	01-09-1983
VU Medisch Centrum	Amsterdam	01-09-1983
Diaconessenhuis	Meppel	01-09-1983
Canisius-Wilhelmina Ziekenhuis	Nijmegen	01-09-1983
Universitair Medisch Centrum Nijmegen St. Radboud	Nijmegen	01-09-1983
Sint Jans Gasthuis	Weert	01-09-1983
Ziekenhuis Lievensberg	Bergen op Zoom	01-01-2000
Ziekenhuis Gelderse Vallei	Ede	14-04-1986
Academisch Medisch Centrum	Amsterdam	01-02-1986
Maasziekenhuis Pantein	Boxmeer	01-01-1997
IJsselmeerziekenhuizen, locatie Zuiderzeeziekenhuis	Lelystad	15-01-1997
Sint Lucasziekenhuis	Winschoten	01-01-2007

Bron: Consument en Veiligheid

Bijlage 6 - Relevante LIS-velden in de BDS

Variabele	Labels
GEBOORTEJAAR	XXXX
GEBOORTEMAAND	XX
GESLACHT	1 Man 2 Vrouw 9 Onbekend
POSTCODE	XXXX 0097 Buitenland 0099 Onbekend
DATUM BINNENKOMST	Dd.mm
TIJDSTIP BINNENKOMST	Uu.mm
OORZAAK LETSEL	1 Bedrijf 2 Sport 3 Geweld 4 Verkeer 5 Zelfmutilatie 6 Privé 9 Onbekend
DOORVERWIJZING	1 (Behandeld) en ontslagen 2 Controle/nabehandeling huisarts 3 Controle/nabehandeling SEH/Polikliniek 4 Verwezen naar operatiekamer 5 Verwezen naar intensive care 6 Verwezen naar verpleegafdeling 7 Opgenomen in ander ziekenhuis 8 Controle/nabehandeling SEH/Polikliniek ander ziekenhuis 9 Verwezen naar tandarts 10 Overleden 98 Overig gespecificeerd 99 Onbekend
DATUM ONTSLAG ZIEKENHUIS	Dd.mm.jjjj
LOKATIE	1 In woonhuis 2 Om woonhuis 3 Instellingen waar personen verblijven 4 Scholen en dagverblijven 5 Sportlocatie 6 Straat, rijweg, trottoir 7 Handel en dienstverlening 8 Bedrijfsterreinen en boerderijen 9 Uitgaans- en horecagelegenheden 10 Speelgelegenheden, attractie- en bungalowparken 11 Natuurgebied 98 Overig gespecificeerd 99 Onbekend
RELATIE SLACHTOFFER-DADER	1 Kind-ouder 2 Partner 3 Ex-partner 4 Andere bekende 5 Andere relatie 6 Bekende, niet gespecificeerd 7 Onbekende, dus geen relatie 8 Politie / Burger 9 Onbekend

Bijlage 7 – Registratie-enquête onder de ASHG's

Registraties van huiselijk geweld nader bekeken

Tot op heden wordt de omvang van huiselijk geweld bepaald door politieregistraties. De onderzoeksrapporten *Huiselijk geweld. De voordeur op een kier* en *Binnen zonder kloppen* (Ferwerda, 2004 en 2006) spreken respectievelijk van 56 en 57 duizend incidenten op jaarbasis.

Vanuit het ministerie van Justitie bestaat nu de wens om de omvang van huiselijk geweld te laten bepalen door meerdere kwalitatief goede databronnen (registraties). Uitgangspunt in dit vooronderzoek vormt de driedeling gezondheids-, hulpverlenings- en justitiële keten. Per keten worden door Advies- en Onderzoeksgroep Beke potentieel interessante organisaties en hun registraties in beeld gebracht. Daarbij wordt natuurlijk ook gedacht aan de registraties van alle ASHG's, aangezien deze instanties een steeds belangrijkere rol bij het bestrijden van huiselijk geweld krijgen. Bovendien zullen de ASHG's in de toekomst via het informatieknoppunt een steeds belangrijkere spilfunctie vervullen voor het aandragen van huiselijk geweldinformatie.

Voordat het bepalen van de omvang van huiselijk geweld ingezet zal worden, geeft het ministerie van Justitie de voorkeur aan een vooronderzoek rond de aard van verschillende registraties, om zo te kijken of de omvang van huiselijk geweld nauwkeuriger dan voorheen te bepalen is. Omdat iedere ASHG zijn eigen registratiesysteem en –wijze kent, willen wij u als vertegenwoordiger van uw ASHG vragen onderstaande korte vragenlijst in te vullen, waardoor wij een beeld hebben van de registratie in uw ASHG (in de vragenlijst 'steunpunt' genoemd).

De vragen hebben een open karakter, met veel mogelijkheid tot invullen naar eigen believen. Het invullen van de vragenlijst neemt enkele minuten in beslag.

- 1- Bij welk steunpunt bent u werkzaam?
- 2- Aan welke centrumgemeente bent u gekoppeld?
- 3- Bij welke organisatie is het steunpunt ondergebracht (bv. GGD, Vrouwenopvang, et cetera)?
- 4- Wat is het geografische bereik/werkgebied van het steunpunt (bv. provincie, gewest, stad)?
- 5- Van welk registratiesysteem maakt u gebruik? Indien dit systeem een specifieke naam heeft en/of van een samenwerkende instantie komt, graag invullen.

- 6- hoeveel hulpvragen van slachtoffers en/of plegers krijgt u maandelijks binnen?
- 7- Maakt u gebruik van de minimale gegevensset voor registratie bij ASHG's, zoals deze na een quickscan door St. Radboud/Trimbos in 2005 is samengesteld? Zo niet: kunt u zo volledig mogelijk aangeven op welke velden u registreert? (bv. postcode, adres, telefoonnummer, naam, kinderen, etniciteit, woonsituatie, relatie dader-slachtoffer, et cetera)
- 8- Weet u of het mogelijk is om uw registratie te koppelen aan andere systemen of wordt dit al gedaan? Zo ja: graag aangeven met welke systemen van welke instanties gekoppeld wordt.
- 9- Is het eventueel mogelijk om een database in ascii of excel aan te leggen vanuit registratiesysteem? Zo ja: kunt u aangeven hoeveel werkuren u dit kost?
- 10- Heeft u nog overige opmerkingen? Die kunt u hieronder kwijt.
- 11- Indien wij nog aanvullende vragen hebben, zouden wij u graag willen benaderen. Is het daarvoor mogelijk uw naam, telefoonnummer en mailadres te ontvangen?

Naam: Telefoon: Mailadres:

Wij danken u hartelijk voor uw medewerking!

Indien u op basis van deze vragenlijst nog aanvullende vragen heeft, kunt u contact opnemen met Jos Kuppens van Advies- en Onderzoeksgroep Beke: j.kuppens@beke.nl (026-4438619).

Bijlage 8 - Resultaat van de enquête onder de ASHG's

Naam ASHG	Centrum-gemeente	Waar ondergebracht	Registratie-systeem	N slachtoffers (SO) en plegers (P) per maand ⁴⁵	Minimale gegevens-set? ⁴⁶	Aanleveren registratie mogelijk?
ASHG Amsterdam	Amsterdam	Vita welzijn en advies, AMW instelling	Regas	Onbekend	Nee	Onbekend
ASHG Deventer	Apeldoorn	GGD Gelre-IJssel	Eigen systeem	SO: 9 P: <1	Nee	Nvt
ASHG Apeldoorn	Apeldoorn	Maatschappelijke Dienstverlening Veluwe	RegiPro en keten registratiesysteem Uitweg	SO: 3 P: nagenoeg geen	Ja	Onbekend
ASHG Oost- en Midden Gelderland	Arnhem	Vrouwenopvang	Regas	SO: 3 P: 0,2	Ja	Ja
Stichting ZorgLijn Nederland, Meldcentrale voor Barendrecht	-	Thuiszorg organisatie Opmaat	Melding wordt in een format gezet	SO en/of P: 2	Nee	Nvt
ASHG West-Brabant	Breda	De kassiersfunctie vervult Stg. Valkenhorst	Handmatig geregistreerd	SO: 15 P: 2	Onbekend	Nvt
ASHG Brabant-Noord	Den Bosch	Juvans Maatschappelijk Werk en Dienstverlening	Centraal Station, het ICT systeem van Juvans	Onbekend	Ja	Ja
ASHG Den Haag	Den Haag	Praktische aansturing door vrouwenopvang en gecoördineerd en gefinancierd door GGD	Regas	SO: 13 P: 1,3	Ja	Nee
Steunpunt Huiselijk Geweld West-Veluwe/Vallei	Ede	Hera vrouwenopvang Gelderland (frontoffice voor steunpunt)	Regas	SO: 2,8 P: 0,2	Ja	Onbekend
Meldpunt STOP huiselijk geweld Eindhoven	Eindhoven	Frontoffice: NEOS, Backoffice: Welzijn Eindhoven, BWI en MW-Dommelregio	Regas en Centraal Station	SO: 3 P: 0,5 Systemen: 20	Nee	Ja

45. Als respondenten aantallen op jaarbasis hebben genoemd, zijn deze per maand omgerekend.

46. Hiermee wordt het gebruik van de minimale gegevensset voor registratie bij ASHG's uit de quickscan door St. Radboud/Trimbos (Jansen et al., 2005) bedoeld.

Naam ASHG	Centrum-gemeente	Waar ondergebracht	Registratie-systeem	N slachtoffers (SO) en plegers (P) per maand	Minimale gegevens-set?	Aanleveren registratie mogelijk?
Advies- en Steunpunt Midden-Holland	Gouda	GGD	RegiPro	SO: 6 P: 0/1	Nee	Nee
ASHG Groningen	Groningen	Vrouwenopvang: Stichting Toevluchtsoord Groningen	Regas	SO: 30 P: 2	Nee	Ja
ASHG Zuid- en Midden Kennemerland	Haarlem	Maatschappelijk werk van twee organisaties: (1) Kontext en (2) Maatschappelijke Dienstverlening	RegiPro en Regas	SO: 5-10 P: < 1 per maand	Nee	Onbekend
Adviespunt huiselijk geweld Zuid-Limburg	Heerlen en Maastricht	Zelfstandige stichting en worden mogelijk vanaf januari 2008 ondergebracht bij GGD Zuid Limburg	Orion OGGZ van WKM	SO: 5 P: 1	Ja	Onbekend
Meldpunt STOP Huiselijk Geweld regio Peelland	Helmond	Maatschappelijke Dienstverlening Helmond – de Peelzoom	Regas	SO en/of P: 23	Nee	Onbekend
ASHG Gooi en Vechtstreek	Hilversum	GGD Gooi & Vechtstreek	RegiPro	SO: 36 P: 0,60	Nee	Ja
ASHG Zuid-Holland-Noord	Leiden	GGD Hollands Midden	Geen geautomatiseerd registratiesysteem	SO: 3,66 P: 0,33	Nee	Nee
ASHG Gelderland Zuid	Nijmegen	Hera vrouwenopvang	Systeem van GGD	SO en/of P: 5	Nee	Ja
ASHG Midden-Brabant	Tilburg	Vrouwenopvang De Bocht in Goirle	Regas	SO en of P: 39	Nee	Ja
ASHG stad en regio Utrecht	Utrecht	Vrouwenopvang Utrecht	Regas	SO: 1 P: 0,4	Nee	Onbekend
ASHG Zeeland	Vlissingen	Stichting CTHZ: Centrum voor Telefonische Hulpverlening Zeeland	RegiPro en Excel spreadsheets	SO: 14,3 P: 3	Nee	Ja
Steunpunt HG Nieuwe Waterweg Noord	Vlaardingen	Maatschappelijke Dienstverlening Nieuwe Waterweg (MDNW)	Regas (ingericht naar eigen wensen)	SO: 19 P: 10	Nee	Onbekend
ASHG Zaanstreek-Waterland	Zaanstad	Coördinatie GGD, uitvoering AMW en Vrouwenopvang	Informaat van Zorgware b.v.	SO: 10 à 12 P: -	Ja	Ja
Steunpunt Huiselijk Geweld Noord- en Midden-Limburg	Venlo	Mutsaersstichting (jeugdhulpverlening)	Eigen systeem	SO: 6 P: 1	Ja	Onbekend
ASHG Delft, Westland en Oostland	Delft	Stichting Kwadraad	Regas (ingericht naar eigen wensen)	SO: 20 P: 2	Ja	Onbekend